

En studie över SLU campus Skaras utemiljö

- Att med förändrad skötsel och mindre ombyggnationer utveckla utemiljön

Karin Henriksson

FÖRORD

Det här examensarbetet är skrivet inom ramarna för landskapsingenjörsprogrammet, på Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), Alnarp, inom ämnesområdet landskapsplanering på fördjupningen C-nivå, 15 högskolepoäng.Handledare för arbetet är Mark Huisman, universitetsadjunkt och examinator är Anders Kristoffersson, universitetslektor.

Jag vill tacka ett antal personer för all deras hjälp att genomföra det här arbetet. De intervjuade, som alla har bemött mig med stor glädje! Jag hoppas att ni alla kan ha nytta av det här arbetet! Tack för all hjälp från samhällsbyggnadskontoret, planarkitekt Erik Westlin och stadsarkitekt Östen Andersson för all hjälp. Sören Pettersson, administrativ chef på SLU i Skara, för entusiasm och för hjälp att starta upp hela projektet. Rune Bengtsson, för att han gav mig första uppslaget till arbetet. Min handledare Mark Huisman, för konstruktiv kritik och förmåga att leda mig på rätt spår. Alnarpsbiblioteket och dess personal, för all hjälp och kunskap jag har fått därifrån. Jag har inte insett förrän nu vilken ovärderlig kunskapskälla man har så nära sig under hela universitetstiden. Äntligen tog jag chansen att utnyttja den! Stort tack till alla övriga inblandade som hjälp mig längs arbetets gång!

Fotografierna i arbetet är tagna av författaren om inget annat anges. Tillstånd att publicera övriga bilder har erhållits.

SAMMANFATTNING

Det här examensarbetet uppkom efter en kontakt med SLU i Skara. Författaren är uppväxt i Skara och letade efter ett ämne med lokal anknytning att skriva om. Det här examensarbetet är skrivet för att ledningen på SLU campus i Skara är intresserade av att utveckla sin utemiljö. SLU i Skara vill skapa en attraktiv utemiljö för studenter och forskare som ska kunna utvecklas tillsammans för framtida verksamheter. Arbetet är skrivet ur en landskapsingenjörs perspektiv och fokus i arbetet är hur skötseln i områdets utemiljö kan förbättras och förslag på mindre omprojekteringar som kan göras för att höja kvalitén på utemiljön. Arbetet kommer att ligga som en grund för SLU i Skaras fortsatta utveckling och planering av campus.

SLU campus i Skara är arbetsplats för ungefär 110 personer och ungefär 360 studenter. Det finns många olika aktörer och verksamheter på området som är mer eller mindre knuta till universitetet. Det finns bland annat djursjukhus och hästklinik med djurhållning i stadsmiljö vilket leder till vissa begränsningar i utveckling av utemiljön. Utemiljön kännetecknas främst av öppna gräsytor och stora träd. Genom campusområdet rinner ån Drysan. Campusområdet ligger nära Skara centrum och gränsar även till landsbygden. Utemiljön på campusområdet är en del av ett grönstråk genom Skara. Eftersom Skara är en liten tätort i ett omgivande jordbrukslandskap blir SLU campusområde en länk mellan grönområdena i staden och den närliggande landsbygden.

Examensarbetet bygger på kvalitativa intervjuer med fem olika aktörer på området, på litteratur och på okulära inventeringar av campusområdet. I arbetet har jag använt mig av ett referensobjekt, SLU's campus i Alnarp, för jämförelse av de olika campusområdena. Arbetet behandlar utemiljön utifrån olika teman kopplade till områdets nuvarande uppbyggnad och skötsel. Dessa teman är: allmänna intryck av utemiljön, användning, entréer, belysning, gångvägar, sittplatser, trafik och parkeringar, planteringar, grönytor, hårdgjorda ytor, träd och övriga förändringar. Litteratur är sökt inom de angivna temana och frågorna i intervjuerna är skrivna utifrån dessa.

I resultatdelen redovisas de olika frågeområdena i ordning. Olika förbättringsåtgärder föreslås, förändrad skötsel och olika lösningar redovisas för en förbättrad utemiljö. Förslag på åtgärder som kan göras i utemiljön är att se över gångarna på området och att anlägga några nya gångar. Det bör röjas kring ån Drysan och regenerera buskplanteringarna som är av dålig kvalitet idag. I arbetet föreslås att campus öppnas upp mer, att gamla staket tas bort och nya vägar anläggs. För att höja upplevelsevärde i utemiljön kan man plantera vårlökar och för att bibehålla områdets karaktär med stora fina träd, bör en trädplan upprättas.

I diskussionen jämförs SLU's campusområden i Skara med Alnarp. Utemiljön på campusområdet i Skara är välskött och uppskattad av sina användare och detta har medfört att bara mindre förändringar i skötsel och mindre ombyggnationer har föreslagits. För att höja kvalitén i utemiljön krävs inga stora insatser, men om de föreslagna åtgärderna genomförs kommer utemiljöns kvalitet och upplevelsevärde på campus att höjas avsevärt. Resultatet har betydelse för SLU Skaras fortsatta arbete med sin campusutveckling, då det ger konkreta förslag på åtgärder, men även hanterar de för- och nackdelar som finns med att förändra olika delar i utemiljön.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	INLEDNING	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte	1
1.2.1	Frågor	1
1.3	Avgränsning	1
2	METOD	2
2.1	Intervjuer	2
2.2	Litteratur	3
2.3	Referensobjekt campus Alnarp	3
3	BESKRIVNING AV SLU CAMPUS SKARA	4
3.1	Så här ser det ut i dag	4
3.1.1	Beskrivning av lokaler och verksamhet på SLU, campus i Skara	6
3.2	Kort om campus historia	7
3.3	Framtidsplaner	8
4	KORT PRESENTATION AV SLU CAMPUS I ALNARP	10
5	RESULTAT- INTERVJUER OCH INVENTERING	11
5.1	Allmänt intryck	11
5.2	Användning	12
5.3	Entréer	15
5.3.1	Entréer som används när man besöker området till fots	16
5.4	Belysning	19
5.5	Gångvägar	20
5.6	Sittplatser	24
5.7	Trafik och parkeringar	26
5.8	Planteringar	28
5.9	Grönytor	33
5.10	Hårdgjorda ytor	35
5.11	Träd	37
5.12	Övriga förändringar	40
6	DISKUSSION	41
6.1	Metod & Källkritik	41
6.2	Undersökning, referensobjekt och förslag på åtgärder	41
6.3	Förslag till fortsatta undersökningar	45
	Källförteckning	46

Bilaga 1	Frågeformulär till intervjuer
Bilaga 2	Skiss över ny parkeringslösning från undervisningshuset
Bilaga 3	Karta över SLU campus Alnarp
Bilaga 4	Illustrationsplan över den östra delen av kvarteret Sälgen, Skara

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Ledningen vid SLU campus i Skara har under en tid varit intresserade av att utveckla sin utemiljö, eftersom de känner att det där finns brister. Men i starten för utvecklingen av campusområdet fanns det problem med att formulera några mål för utemiljön, då ledningen inte visste vilka problem som fanns. Ledningen på SLU campus i Skara vill skapa en attraktiv arbetsmiljö för sina studenter och forskare och utemiljön är en viktig del av denna.

Utifrån detta faktum, behövs det en undersökning av hur behoven på campus ser ut. Det finns flera olika aktörer och intressenter på området att ta hänsyn till. Reflektioner bör också ske över tänkbara förändringar på området i framtiden. Många verksamheter på campusområdet expanderar idag sin verksamhet och det finns ett intresse av att utforma utemiljön efter de aktörer som verkar där idag och som kan komma att verka där i framtiden.

Campus i Skara är ett väl avgränsat område, i utkanten av Skara tätort. Det ligger samtidigt mycket nära stadens centrum. På campus finns flera aktörer och det är en arbetsplats för många människor. På området förekommer även djurhållning i relativt stor skala, eftersom ett djursjukhus är förlagt dit. Detta skapar vissa begränsningar i utvecklingen av utemiljön.

Frågor som är intressanta för en landskapsingenjör är att undersöka hur de anlagda delarna av utemiljön kan förbättras med hjälp av förändrade skötselinsatser eller mindre ombyggnader (omprojekteringar) i syfte att höja kvaliteten för campusområdets brukare. Arbetet ska kunna ligga som en grund för SLU's fortsatta utveckling av utemiljön i Skara. De förslag till åtgärder som görs i arbetet ska även kunna genomföras inom ett längre eller ett kortare tidsperspektiv.

1.2 Syfte

Syftet med det här examensarbetet är att ge förslag till utveckling av utemiljön på SLU campus i Skara, byggt på de möjligheter som mindre omprojekteringar och förändrade skötselinsatser kan ge.

1.2.1 Frågor

- Vilka mindre omprojekteringar i utemiljön kan göras för att höja kvaliteten på området?
- Hur kan skötseln på campusområdet ändras för att höja kvaliteten för brukarna?

1.3 Avgränsning

Arbetet avser bara campusområdet på SLU i Skara. Ingen större historisk genomgång av området är gjord. I arbetet redovisas inga ritningsförslag för utformning av utemiljön. I resultatdelen av arbetet ingår av sex stycken intervjuer, inklusive den som gjordes för referensobjektet. Alla aktörer på området är inte kontaktade, jag har valt att kontakta de aktörer med störst verksamhet, exempelvis Djursjukhuset och valt att inte tala med de aktörerna med mindre verksamhet, exempelvis Biologiska yrkeshögskolan (BYS). Arbetet innehåller ingen inventering eller artbestämning av växterna på området. Det finns inte några konkreta planeringsförslag med växtförslag. Arbetet är skrivet mellan augusti och oktober 2008 och området är inte besökt under vår-, sommar- eller vintertid. Campusområdet är inte heller besökt på kvälls- och nattetid för inventering.

2 METOD

Min studie bygger på intervjuer med olika aktörer på campusområdet och litteratur som behandlar de olika frågeområdena. Intervjuerna ägde rum i september 2008.

2.1 Intervjuer

För att få svar på mina frågeställningar har jag valt att göra kvalitativa intervjuer med olika aktörer på campus. Alternativet hade varit att göra en enkätundersökning, men risken med att inte få in tillräckligt med svar var för stor. Den korta genomförandetiden för arbetet skulle också ge problem med att hinna skicka ut påminnelser och få in svar, vilket är nödvändigt vid arbete med enkäter. Området och verksamheterna är av den omfattningen att frågeställningarna skulle kunna bli besvarade utifrån kvalitativa intervjuer. Efter att ha tagit reda på lite om hur verksamheten på området är upplagt valde jag att göra fem stycken intervjuer (Trost, 2005, s.123). De olika aktörerna valdes ut i början av arbetet baserat på en kartläggning av områdets olika verksamheter. De olika aktörerna är: student, lärare, representant från Akademiska Hus, representant från Djursjukhuset Blå Stjärnan och representant från Skara kommun. Respondenterna valdes ut utifrån vägledning från SLU's ledning i Skara, efter att aktörerna var definierade. Alla som deltog i intervjuerna är anonymiserade i resultatredovisningen (Trost, 2005, s.41), utom representanten från Skara kommun, Stadsarkitekt Östen Andersson. På grund av hans yrkesroll är han så pass känd att det hade varit svårt att hålla hans identitet anonym i sammanhanget. Jag har fått hans medgivande att delta med namn i arbetet. Intervjuerna är gjorda under september 2008.

Alla de intervjuade har fått samma frågor utifrån frågeformuläret, förutom stadsarkitekten som dessutom fick några tillägsfrågor om campusområdets bakgrund och förhållandet till staden runtomkring (se bilaga 1). Frågorna är skrivna för att tillsammans uppnå arbetets syfte och besvara frågeställningarna. För att få reda på hur skötseln fungerar på området och hur delar av utemiljön kan förbättras, fann jag det naturligt att fråga de personer som befinner sig på området varje dag om vad de anser och hur de upplever utemiljön. Utemiljön ska fungera för dess användare och de aktörer som verkar där idag och i framtiden. Frågorna utgår ifrån olika områden, som även ligger till grund för hur arbetet läggs upp och redovisas. De olika frågeområdena är allmänna intryck av utemiljön, användning, entréer, belysning, gångvägar, sittplatser, trafik och parkeringar, planteringar, grönytor, hårdgjorda ytor, träd och övriga förändringar. Huvudfrågorna ställdes i löpande ordning, så långt det passade i sammanhanget. Huvudfrågorna är stora och ska kunna tolkas öppet, för att inte styra den respondenten från början (Kvale, 1997, s.123-125). Delfrågorna användes som stöd, när jag inte kände att jag hade fått tillräckligt utförliga svar och för att hjälpa de intervjuade att bredda sin tankegång ytterligare (Trost, 2005, s. 50-51).

Intervjuerna startade med att jag berättade vad mitt arbete gick ut på, vad de utfrågades svar skulle bidra till arbetet med och respondenterna ombads att svara utifrån sitt eget perspektiv (Kvale, 1997, s.107, 120, 142). När intervjuerna var slut erbjöds respondenterna att ta del av arbetet via Epsilon när arbetet är publicerat där.

Intervjuerna gjordes utomhus på campusområdet eller i kontorsmiljö. Tanken var att intervjuerna skulle fungera som ett vardagligt samtal kring utemiljön (Kvale, 1997, s.13). Intervjuerna spelades in med en diktafon, med de intervjuades medgivande (Trost, 2005, s.53-54). Ljudmaterialet lyssnades sedan av och skrevs rent utifrån ljudinspelningen. Vissa delar av intervjuerna, som inte var relevant för arbetet, selekterades medvetet bort (Trost, 2005, s.55; Kvale, 1997, s.155). Resultaten från intervjuerna och svaren på mina frågor till respondenterna

har bearbetats utifrån frågeområdena. De samlade tankarna och åsikterna från respondenterna ligger som grund för arbetets resultat.

2.2 Litteratur

Jag har sökt litteratur genom olika databaser, främst LUKAS och LIBRIS och det mesta av den funna litteraturen består av böcker och tidskrifter. Sökord som har använts har varit relativt många, då jag sökt lite fakta om varje delområde som arbetet behandlar. Jag har till exempel sökt efter litteratur om belysning i utemiljö, om träd och gräsytor. Under litteratursökningen valde jag att i så stor utsträckning som möjligt att leta efter primärkällor. Detta gjordes genom att kontinuerligt undersöka källorna i det material jag funnit, för att se om jag kunde ta ett steg längre. Jag har även använt mig av litteratur från tidigare avslutade kurser inom landskapsingenjörsprogrammet.

2.3 Referensobjekt campus Alnarp

Att ha ett referensobjekt till campusområdet i Skara, medför möjligheter till jämförelse av olika campusområden. Jag har jämfört SLU campus i Skara med SLU campus i Alnarp. Jag valde Alnarp som referens eftersom det här examensarbetet är skrivet på Alnarp och för att jag känner till parken och campusområdet. Jag hade dock kunnat välja ett annat referensobjekt, vilket annat campus som helst i Sverige, men arbetet underlättades av att välja ett, för mig närliggande campus. Objekten är jämförbara både för att de tillhör samma universitet, men även för att campusområdena innehåller grönytor och liknar varandra på flera andra sätt. Jag har gjort en intervju med Ola Melin, chef för odlingsenheten på Alnarp, motsvarande parkchef. Jag ställde samma frågor till honom som till de övriga jag intervjuade, men han svarade utifrån Alnarp campus perspektiv.

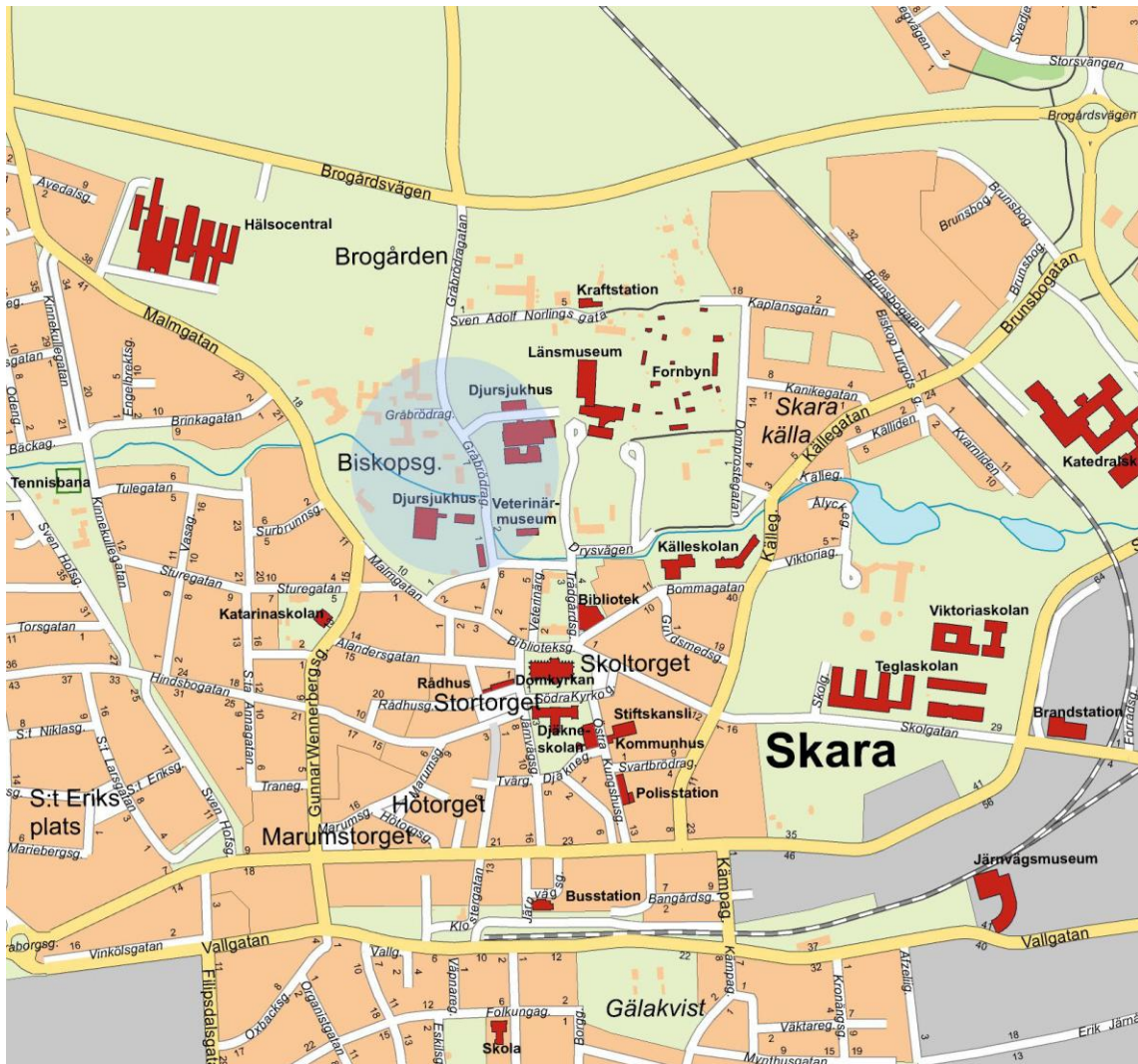
3 BESKRIVNING AV SLU CAMPUS SKARA

Det här kapitlet syftar till att sätta in läsaren i området som det här arbetet handlar om. Det presenterar SLU campusområde idag, ger en kort historisk tillbakablick och planerna för området i den närmaste framtiden.

3.1 Så här ser det ut i dag

Idag arbetar det ca 110 personer på SLU campus i Skara med forskning, utbildning och utveckling och det finns ungefär 360 studenter (SLU, u.å. a). De program man kan läsa i Skara är Djursjukvårdare, 120 hp och kandidatprogrammet etologi- och djurskydd, 180 hp (SLU, u.å. c). Övriga verksamheter på campus området idag är Blå Stjärnans Djursjukhus, ATG:s hästsjukhus och Hovslagarskolan, Veterinärhistoriskt museum, Akademiska Hus, Analycen, AGROVÄST med Liveum och Biologiska yrkesskolan, BYS (SLU, u.å. a).

Skara är en tätort som ligger mitt i Västergötland. Invånarantalet i kommunen är ca 18000 personer (Skara kommun, 2008-09-30). Campusområdet ligger ca 200 m från centrala Skara och domkyrkan (se figur 1). Viktiga vägar i området är Brogårdsvägen som går norr om området. Vägen fungerar som en viktig ringled kring tätorten. Genom campusområdet går Gråbrödragatan, som är klassad som lokalgata. Gråbrödragatan används också som genomfartsled från Brogårdsvägen till centrum (Skara kommun, Samhällsbyggnadskontoret. 2005.)

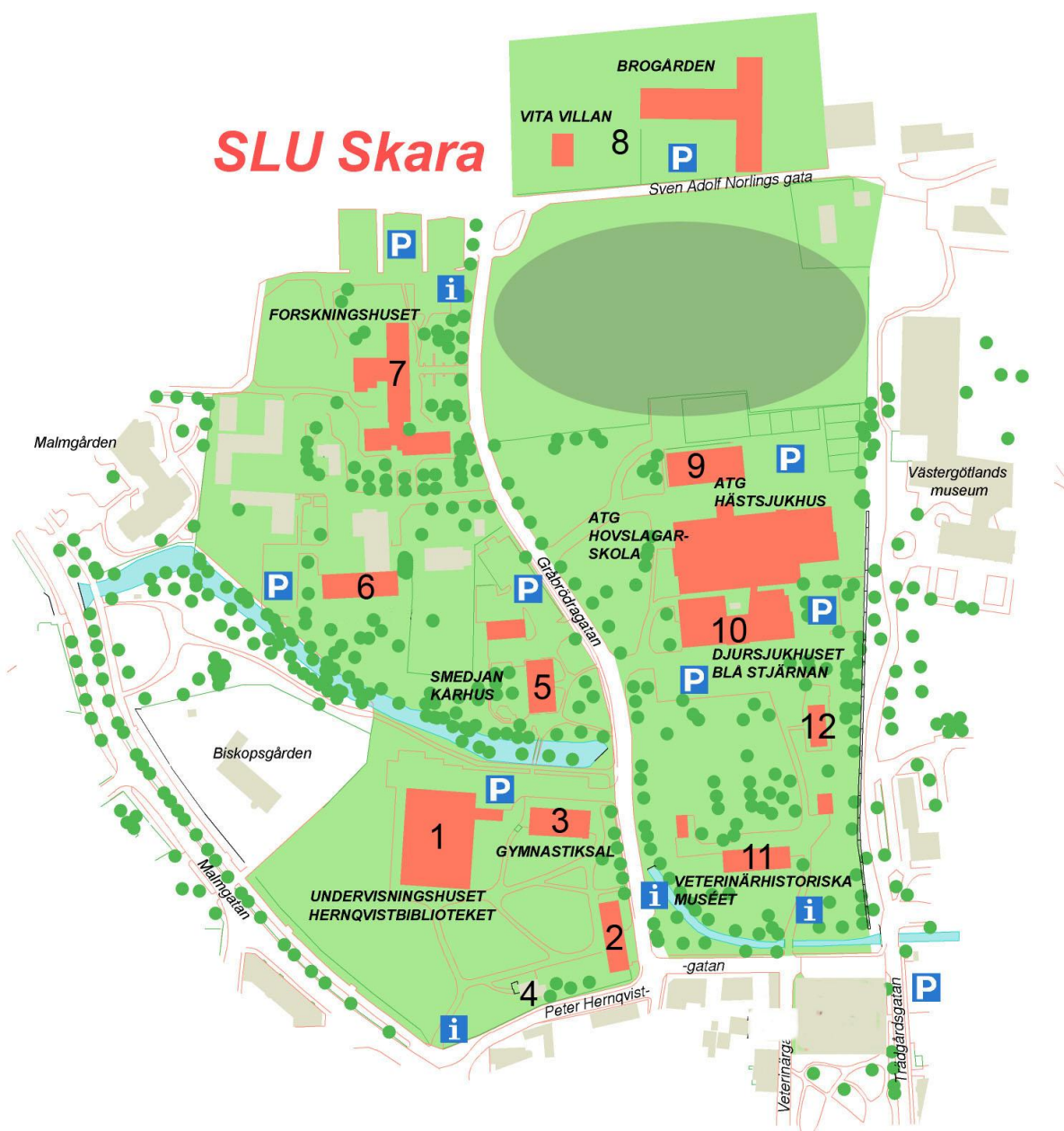

Figur 1. Karta över Skara tätort. Blå markering är campusområdet. © Lantmäteriverket Gävle 2008. Medgivande I 2008/1672.

Campusområdet delas av ån Drysan som rinner genom hela Skaras tätort. Utemiljön består främst av stora gräsytor och många, stora träd som skapar en lummig miljö. Det är Akademiska Hus som äger och förvaltar byggnaderna inom SLU campus. Akademiska Hus i sin tur har handlat upp en entreprenör som har hand om skötseln av utemiljön. I dagsläget är entreprenören Svensk Markservice.

Det finns flera, för tätorten, viktiga gång- och cykelvägar inom området. Längs med Sven Adolf Norlings gata och mot Malmgatan sammanbinds Skaras östra och västra sida (se bilaga 4). Längs med ån Drysan finns en ett viktigt promenadstråk som går genom hela staden.

3.1.1 Beskrivning av lokaler och verksamhet på SLU, campus i Skara

Figur 2. Karta över SLU, campus i Skara, verksamheter. Karta från SLU. Se förklaring av siffror nedan. Grå markering, gammal betesmark.

1. Undervisningshuset innehåller bibliotek, kontor för administrativ personal och undervisningslokaler.
2. Lokaler för Biologiska yrkeshögskolan, BYS och andra mindre, externa företag.
3. Gymnastiksalen hyr Akademiska Hus ut till Friskis och Svettis, som i sin tur hyr ut till diverse grundskolor.
4. Gammal vaktmästarbostad, från småskoleseminariets tid. Numera privatbostad.
5. Smedjan, kårhus.
6. Green Tech Park. Företag, organisationer, konsulter och föreningar inom den gröna näringen (Green Tech Park, 2008-09-09).
7. Forskningshuset, är arbetsplats för forskare och lärare.
8. Brogården och Vita villan. Tidigare Hushållningssällskapets försöksgård. Idag finns ingen aktiv verksamhet på platsen.
9. ATG:s hästsjukhus och hovslagarskola.
10. Djursjukhuset Blå Stjärnan.
11. Veterinärhistoriska museet.
12. Kontorsbyggnad

Djurhållning inom tätorter kräver ett skyddsområde. Därför kan man inte bebygga ytan, som är en gammal beteshage, mellan Brogården och ATG:s hästsjukhus (se grå markering, figur 2, ovan). I dagsläget ligger SLU campusområde nära jordbrukslandskapet och landsbygden, då området utgör den sista delen av Skara tätort norrut (se figur 3).

Figur 3. Vy mot norr, från Gråbrödragatan. Här tar campusområdet slut och landsbygden tar vid.

Öster om campusområdet ligger flera viktiga besöksmål i Skara: Skaraborgs Länsmuseum, Fornbyn som är ett hembygdsmuseum, en av Skaras populäraste lekplatser och Kråks värdshus som är en populär lunchrestaurang (se figur 1, sid. 5). På sommaren har Friskis och Svettis verksamhet på gräsmattan framför läns museet. Campusområdet är en stor central parkmiljö, som är en viktig del av ett stort grönstråk i Skara.

3.2 Kort om campus historia

År 1775 tillkom Veterinärinrättningen i Skara när Peter Härnquist grundade Sverige första djurläkarutbildning och djursjukhus (SLU, u.å. a). I Skara har det kontinuerligt funnits verksamhet med djursjukhus och delvis även hovslagarutbildning, ända från 1700-talet fram till idag. I början av 1900-talet samordnades alla vetenskapliga institutioner vilket ledde till bildandet av tre högskolor, Lantbrukshögskolan, Skogshögskolan och Veterinärhögskolan. De tre högskolorna fick 1975 gemensam styrelse och gemensamma organ. 1977 bildades Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, när de tre högskolorna gick samman med Veterinärinrättningen i Skara och Skogmästarskolan (u.å. b.) Samma år grundades även Skara veterinärbibliotek. 1984 tillkom djursjukvårdarskolan och 1994 livsmedelingsenjörutbildning. 2005 startade kandidatprogrammet för etologi och djurskydd (SLU, u.å. a). Marken där SLU's område ligger idag, var så kallad prebëndemark under 1600-1700-talet. Prebëndemark var mark som kyrkan ägde för att kunna försörja sina anställda. Man tror att en sådan gård låg i mitten av campusområdet, men det finns ingen säker dokumentation. 1919 byggdes Läns museet fick en tillhörande stadspark, med Versailleskaraktär. Den parken blev för dyr att sköta i längden och på 1960-talet jämnades den med marken. 1920 börjar man bygga upp Fornbyn, på området öster om

läns museet. 1955 flyttas herrgården från Kråks skjutfält till området. Herrgården är uppställd på nybyggda källarvalv. Flyglarna kommer ifrån Götala Herrgård och sattes på platsen i samband med Kråks Herrgårds uppställande.

Smedjan uppkom kring 1860 som en del av veterinärinrättningen. Verksamheten var då hästrelaterad. Man tror att stenarna i den byggnaden kommer ifrån Hospitalsgården. Smedjan renoverades 1998, från att tidigare ha varit sjukstall för hästar. Det fanns luckor i golvet där man rakade ner hästgödsel till containrar i källaren. På baksidan av huset var det en stor grusplan med ramp ner till källaren, som användes som vändplan för transporter som forslade bort gödseln. I samband med renoveringen iordningställdes även utemiljön kring huset. Veterinärmuseet byggdes av Peter Härnquist på 1700-talet. Den är byggd ovanpå ett gammalt franciskanerkloster. Hjärtväggen i Veterinärmuseets byggnad är den gamla kyrkväggen. Delar av klosteranläggningen ligger idag dold i den stora gräsmattan mellan djursjukhuset och veterinärmuseet. Om man tittar på den stora gräsytan ser man att det är en kulle och som är resterna av klostret. Läns museet har ett intresse av att gräva ut där, men i dagsläget finns det inte finansiering till det. Undervisningshuset var fram till 1965-67 småskoleseminarium och utbildade småskolelärare. Därav finns den gamla fruktträdgården och resterna trädgårdsodling öster om undervisningshuset. Området norr om campus är oexploaterat då Skaraborgs Hushållningssällskap använde marken till försöksodlingar ända fram på 1980-talet. 2005 påbörjades byggande den första etappen i kvarteret Sälgen och nya bostäder uppfördes (Skara kommun, Samhällsbyggnadskontoret, 2005).

3.3 Framtidsplaner

Området kommer att få stor betydelse i stadsplaneringen i framtiden då det ligger så centralt. *"Det ligger ju precis mitt i staden det här. Alltså, vi bara 200 meter från Domkyrkan och att ha en sådan fri resurs mitt i staden, det är ju lite anmärkningsvärt"* (stadsarkitekt Östen Andersson, 2008-09-22). Enligt stadsarkitekten i Skara, så har man på samhällsbyggnadskontoret i Skara, planer för området kring SLU campus. Planerna ligger inom en fem till åttaårsperiod. Campusområdet ligger i den östra delen av kvarteret Sälgen och i dagsläget håller man på att bygga i detta område, då detta är nästa etapp av Skara som ska exploateras (se bilaga 4). I framtiden kommer Brogårdsvägen att bli allt viktigare, då man planerar att lägga vägen inom riksvägssystemet. I samarbete med Vägverket har en plan utarbetats. På sikt kommer Gråbrödragatans norra del att stängas av och bli gång- och cykelväg, med en tunnel under Brogårdsvägen. En stor trafikplats norr om Skara kommer att nybyggas och mata in all trafik i staden. Förberedelser för detta har redan gjorts. Infarten till campusområdet och djursjukhuset blir via Malmgatan och Sven Adolf Norlings gata. På så sätt kommer de bilister som idag använder Gråbrödragatan som infart till stadens centrum att minska. Även den trafik som ska till djursjukhuset och kommer ifrån staden kommer att matas om. Gråbrödragatan blir en så kallad gångfartsgata. Det blir lättare att knyta ihop de båda sidorna av campusområdet och man kan även tänka sig en hastighetsminskning från dagens 50 km/h till 30km/h. De stora planerna för området är att det ska byggas bostadsområden norr om SLU. I den delen närmast SLU, vid forskningshuset, så kommer det att byggas kontorslokaler.

Den övergripande karaktären som eftersträvas för utemiljön på området kan delas upp i två delar. Den ena är det grönområde som finns längs med Drysan, som går genom hela staden, som är ett viktigt strövområde. Den andra karaktären kallas för institutioner i parkmiljö, som ska fortsätta att förstärkas och utvecklas. Stommen för strukturen är allén som finns i början av Gråbrödragatan (se figur 4). Allén ska fortsätta längs med hela Gråbrödragatan, på Sven Adolf Norlings gata och längs med Malmgatan. Planteringen av de flesta av dessa träd är redan gjord.

Visionen med allén ska vara att den består av ädellövträd, som ska bli ungefär 15-17 meter höga och de ska skapa en lövtunnel som man kör igenom.

Figur 4. Gråbrödragatan, vy mot söder. De stora träden utgör början av allén som går genom hela området.

I dagsläget finns ingen aktiv verksamhet på Brogården, men det finns planer på att starta ett rehabiliteringscenter för häst och hund i samarbete med Djursjukhuset Blå stjärnan.

I framtiden vill campus bli mer synligt och ha en tydlig identitet. Campus ska vara lättorienterat, vara tillgängligt för alla och man vill ha en hög kvalitet på den yttre miljön. Enligt dokumentet campusutveckling ska det vara möjligt för verksamheterna på området att utveckla sig ytterligare, såsom Friskis och Svettis, Veterinärmuseet med tillhörande café och start av häst- och hundrehabilitering och hunddagis. Utomhusmiljön ska användas kunna användas till olika typer av aktiviteter och olika typer av möten (SLU, Skara, 2008, s.3-4).

4 KORT PRESENTATION AV SLU CAMPUS I ALNARP

I Alnarp studerar ca 900 studenter på olika kurser och program. Alnarpsparken är en av Sveriges artrikaste parker och innehåller 2600 arter av lignoser, 800 arter av anueller och 450 perenner (SLU, u.å. d; SLU, u.å. e). Alnarp ligger mellan Malmö och Lund i det öppna landskapet. Man tror att delar av Alnarpsparken har varit trädbevuxen ända sedan inlandsisen drog sig tillbaka, i ca 10 000 år. På 1100-talet var Alnarp ett herresäte med stort jordinnehav. I samband med att slottet började projekteras började man planera för en omgivande parken. 1862 var slottet färdigt och "Landtbruksinstitutet" invigdes (se figur 5). Parken är utformad som en romantisk landskapspark och stod färdig i början av 1880-talet. Mellan 1975-1978 tillkom barrväxtsortimentet. Varje år anläggs en sortimentsträdgård av anueller och det finns också ett stort perennsortiment precis bredvid. Växterna används i undervisningen och det finns mycket skyltar med växternas svenska och latinska namn (SLU, u.å. e).

Campusområdets karaktär är byggnader placerade i en stor grönskande park. Alla byggnader på campus ägs och förvaltas av Akademiska Hus, men skötseln av parken är upphandlad och sköts av Alnarps odlingsenhet, parkavdelningen. Husen är byggda under ett brett tidsspänn och går i olika stilar. Parken kännetecknas av slingrande grusgångar, stora gräsmattor och många träd. Det finns många olika nivåer på skötseln av de olika planteringarna på Alnarp. Sommarbloms- och perennsortimentet kräver mycket skötsel, medan det finns fritt utvecklade lövskogsplanteringar som kräver mycket lite skötsel. Campus delas av flera större vägar, där trafiken har relativt hög hastighet. De olika gräsmattorna sköts utifrån flera olika aspekter. Vissa gräsytor är högväxta för att det växer vårlökar där och man inte kan klippa förrän blasten har vissnat ner. De flesta gräsytor är dock bruksgräsmatta. Många av träden är också relativt skötselkrävande. Det finns även en del hårdgjorda ytor såsom asfaltsbelagda parkeringar, som sopas ungefär två gånger per år. Grusgångarna på området harvas och kantskärs regelbundet¹.

För karta över området se bilaga 3.

Figur 5. Alnarps slott. Fotograf Susanne Jung.

¹ Intervju med Ola Melin, chef för odlingsenheten Alnarp, 2008-09-08.

5 RESULTAT- INTERVJUER OCH INVENTERING

Dispositionen i resultatdelen av undersökningen i det här arbetet följer mina frågeområden. Dessa områden är: allmänna intryck av utemiljön, användning, entréer, belysning, gångvägar, sittplatser, trafik och parkeringar, planteringar, grönytor, hårdgjorda ytor, träd och övriga förändringar. Resultatet bygger på mina fem intervjuer, hänvisar till insamlad litteratur och egna inventeringar och intryck av området. Texten är en syntetisering av det som kom fram i intervjuerna, skrivna i löpande text och med författarens egna reflektioner inskjutna. De olika delavsnitten är skrivna för att kunna läsas fristående. I de avsnitt där det underlättar att läsa ett annat avsnitt anges detta med en hänvisning. Förståelsen ökar om man läser resultatdelen i sin helhet.

5.1 Allmänt intryck

De intervjuade uppskattar utemiljön på området väldigt mycket. Stadsarkitekten tyckte att *"Det finns rätt så många, så att säga, möjligheter!"* (intervju 2008-09-22). Andra tankar som uppkom vid mina intervjuer var: *"Man uppskattar att det finns så mycket grönyta och att det är lummigt"* (intervju med representant från lärarna, 2008-09-24) och *"Det är en jättehärlig utemiljö!"* (intervju med representant från Akademiska Hus, 2008-09-23).

Det är viktigt att få området att bli mer sammanhängande. Uppfattningar som kom fram vid intervjuerna var att det hade kanske varit bra med någon enhetlighet och att besökare har svårt att navigera trots att området är litet. Det känns inte som att det hänger ihop. Det finns flera hinder man bör arbeta med. *"Du kan tänka på de tre spärrarna; bäcken, staketet och stenvuren"* säger stadsarkitekten (intervju 2008-09-22). Stenvuren går längs med campusområdets östra sida och hindrar rörelse mot läns museet, Kråks värdshus och mot Fornbyn. Bäcken Drysan rinner i östvästlig riktning genom Skara och delar av campusområdet på mitten. Staketet som Andersson syftar på är det staket som går längs med den södra delen av campusområdet och som stängslar in parken kring undervisningshuset (se figur 6).

Figur 6. Staketet längs med områdets södra del. I bakgrunden till höger syns undervisningshuset.

Det är viktigt att utemiljön anpassas efter den affärsverksamhet som finns på området också. Annars kan inte de verksamheter som bedrivs på området utvecklas. I takt med att verksamheter växer, så måste man förändra utemiljön.

5.2 Användning

Området används på olika sätt av olika aktörer. Personal och lärare som jobbar på kontor rör sig inte så mycket på området. De tar sig främst mellan olika byggnader och sitter ibland ute på fikarasten, om vädret tillåter. Denna aktörsgrupp använder utemiljön mer under sommaren, än till exempel studenterna. Det är dock viktigt att ta denna användning av parken och utemiljö på allvar. Det är en så kallad osynlig nytta och passiv naturupplevelse. Det är av stor kvalitet att kunna uppleva grönska, längs med färdvägar, även om det bara är kortare sträckor mellan byggnader (Tallhage, 1994, s.20).

Figur 7. Karta över användningsområden på SLU campus i Skara. Rosa markeringar visar användningsområde för studenterna. Orange markering visar yta för rastning av hundar, använd av djursjukhuset. Karta från SLU.

Studenterna använder främst utemiljön på raster och då framförallt ytan framför undervisningshuset. I samband med terminsstart sker även en del insparaktiviteter på

gräsytor, framför undervisningshuset och på den stora gräsytan mellan djursjukhuset och veterinärmuseet. När det är sittningar och aktiviteter i Smedjan används ytan framför som samlingsplats (se figur 7, ovan, rosa markeringar) Att kunna tillbringa och röra sig i en grön parkmiljö, för så kort period som 10 minuter tror forskarna har positiva effekter för både stress och koncentrationsförmågan hos människor (Tallhage, 1994, s.28).

Smedjan är studenternas kårhus och miljön runt denna gamla byggnad används mycket lite i dagsläget. Under perioder så finns det inte så mycket studenter på universitet området, vilket kan vara en bidragande orsak till att utemiljön inte används så mycket. På baksidan av Smedjan finns en hästskoformat berså av avenbok och en smal perennrabatt, med lösa bänkar (se figur 8). Förslagsvis finns två tänkta lösningar för denna plats, eftersom denna del av utemiljön bör bli mer använd. Det ena är att man behåller bersån och bara tar bort den närliggande, svårskötta perennrabatten. Skötsel av perenner är kostsamt (Svenska kommunförbundet, 1997, s.11). De enkla bänkarna bör bytas mot rejälare sittplatser med tillhörande bord.

Den andra tanken är att totalrenovera hela utemiljön på baksidan. Det skulle passa bättre med en riktig, stor uteplats av trä eller marksten och med tillhörande busk- och perennplanteringar. Platsen känns idag inte särskilt välkomnande och ganska mörk, så det finns fördelar med att arbeta för att släppa in solljuset mer. Detta kan göras genom att röja vid den närliggande Drysan, vars slänter idag är välbevuxna av sly. Att röja sly årligen är viktigt för att det inte platsen ska växa igen totalt. Man kan med fördel lämna några uppvuxna fina träd, för att bibehålla parkkaraktern som finns på campusområdet. Om platsen känns mer arbetad, öppen och har välkomnande sittplatser, så det drar till sig mer besökare. Detta är viktigt att genomföra, framförallt om antalet studenter blir fler på området och om campus fortsätter att utvecklas som det gör idag.

Figur 8. Hästskoformat buskage bakom Smedjan, med perenner.

Personalen på djursjukhuset använder ytan väster om djursjukhuset för rastning av hundar som behandlas (se figur 7, sid. 12, orange markering). På djursjukhuset vill man gärna ha en inhägnad

rastgård för hundar på denna yta, eftersom nattpersonalen på djursjukhuset inte känner sig trygga när rastning sker på natten. En inhägnad rastgård skulle underlätta arbetet för personalen.

I dagsläget finns bara en relativt nyplanterad avenbokshäck längs med Gråbrödragatan, längst ner på den gräsytan (se figur 9). Ett förslag är att man sätter upp en rastgård på den gräsyta som personalen på djursjukhuset idag använder för rastning av hundar under behandling. De hinder som finns är de estetiska och de är ganska lätt överkomna, genom att exempelvis plantera en grön häck runt om staketet, som döljer ett tråkigt staket. Förslagsvis planteras en häck på tre sidor och den sidan mot djursjukhusets byggnad lämnas öppen, för att öka sikten. Om djursjukhuset skulle få en rastningsgård för hundar skulle det öka tryggheten för både personal och kunder som lämnar ifrån sig sina djur i djursjukhusets händer. Det skulle också underlätta för allmänheten som inte skulle beträda den gräsmattan av misstag. Idag finns det en smittorisk med att beträda en gräsmatta där eventuellt sjuka djur har rastats, speciellt om friska djur utifrån skulle beträda ytan.

Om en rastgård skulle sättas upp med omgivande häck, så bör avenbokshäcken som i dagsläget går längs med Gråbrödragatan, tas bort. Den skulle inte fylla någon funktion längre och sikten vid djursjukhuset utfart skulle förbättras. Ytterligare ett förslag skulle vara att flytta de avenboksplantor, från den befintliga häcken och placera dem runt den nya rastgården och komplettera det som fattas. Detta förslag skulle medföra mindre kostnad för nya plantor. Att flytta plantorna med gott resultat kräver goda förberedelser. Det är viktigt att vattna plantorna ordentligt innan de flyttas och försök få med så mycket rötter som möjligt. Det är enklare att flytta växter när växternas tillväxt har avstannat, under sen höst eller tidig vår (Persson, 1997, s.40).

Figur 9. Gräsyta för rastning av hundar på djursjukhuset Blå Stjärnan. Vy mot Gråbrödragatan.

Allmänheten använder också det här området flitigt, eftersom den är en del av ett strövområde genom Skaras tätort. Det är populärt att gå längs med Drysan och till och från området kring Länsmuseum. Dessutom är veterinärhistoriska museet ett museum som är öppet för allmänheten.

Det är även många som passerar universitetet på cykel längs med Sven Adolf Norlings gata och bredvid Brogården. Att människor i tätorter har tillgång till gröna områden är av stor kvalitet. Det är avstressande för människor att få möjlighet till vistelse utomhus. Dessutom har parker och grönområden idag fått allt större betydelse som trygghetssymboler för människor, i en varierande tid (Tallhage, 1999, s.34).

Förslag för att öka användningen av campus är en hundrastgård för djursjukhuset och att göra om baksidan på Smedjan så att det området blir mer tillgängligt och inbjudande.

5.3 Entréer

Här presenteras de entréer som finns på området och sedan analyseras några av entréer med problem. Till att börja med citeras en av de intervjuade: *”Större delen av människorna som bor i Skara vet ju inte om att det är ett universitet som ligger här”* (intervju med representant från studenterna, 2008-09-25). Det sammanfattar bra hur entréerna på området fungerar. De huvudentréer, för bilister, som finns på området är via Gråbrödragatans södra och norra infarter. Här välkomnas man genom två stora informationsskyltar med en karta över området (se figur 10). Dessa två entréer fungerar bra och skulle inte kunna förbättras avsevärt i dagsläget.

Figur 10. Informationsskylt vid områdets södra infart.

5.3.1 Entréer som används när man besöker området till fots

Figur 11. Karta med pilar vid entréer till campusområdet. Karta från SLU.

1. Huvudentré. Denna entré är den man möts av när man kommer ifrån Skara centrum. En liten informationsskylt finns.
2. Från Gråbrödragatan söder. Man kan komma gående från staden och gå längs med trottoaren på Gråbrödragatan.
3. Entré till Veterinärhistoriska museet. Bro finns över Drysan. En liten informationsskylt finns.
4. Ingång från östra sidan av staden. Entré som används när man går från Kråks värdshus, eller kommer promenerade från den östra sidan av staden. Man går söder om Drysan, längs med trottoaren och hamnar sedan på Gråbrödragatan.
5. Trappa över stenvallen, vid Djursjukhusets smådjursklinik. Används av besökare av Kråks värdshus, länsmuseum eller Fornbyn och när man ska ta sig norr- och västerut på campusområdet.
6. Genväg vid slutet av stenvallen, som används av studenter som ska nordost om campusområdet.
7. Sven Adolf Norlings gata, österifrån. Vägen är en del av en viktig cykelväg genom Skara. Används mycket av allmänheten, men även av studenter och andra som jobbar på campusområdet.
8. Se punkt 7. Motsvarande västerifrån.
9. Ingång på campusområdet, när man går längs med Drysan. Används av många som promenerar i området.

Huvudentrén är ett stort problemområde (se figur 11, pil 1). Dels för att själva entrén är otydlig, (se figur 12) dels för att hela framsidan av campusområdet ramas in av ett gammalt och slitet staket (se figur 6, sid. 11). Detta är alltså vad de flesta nya studenter och besökare till området först möts av och det upplevs inte som särskilt snyggt. Staketet borde rivas och på så vis öppnas hela campusområdet upp mycket mer. Stadsarkitekten hävdar att staketet inte fyller någon

funktion idag. För att undvika ej inbjudna gäster och bus på kvällar så kan man plantera en lågt växande häck som ersättning istället för staketet. Parken framför undervisningshuset skulle kunna klassas som ”rofylldheten” enligt de åtta parkarkarkterarna (Tallhage, 1999, s.114-115; Tallhage, 1994, s.22). Häcken skulle därför med fördel vara friväxande, då det passar in i den stil, som parken har för övrigt. En friväxande häck är relativt lättskött, den behöver förnygringsbeskäras regelbundet, vilket beror på hur bra växten trivs och vilken art man väljer. Man bör beskära när busken blir risig, kanske så sällan som vart tionde år. Ett exempel på en friväxande häckbuske är bukettapel (*Malus sargentii*). Den trivs i lerjord och i soligt läge. Den blommar vackert med vita blommor på våren och får fin frukt på sensommaren. Busken har tornar, har ett robust intryck och det är inte en buske man forcerar så lätt (Persson, 1997, s.10, 46, 92). En häck skulle göra att den ombonade och trygga känsla som idag finns i parken framför undervisningshuset skulle bibehållas.

Själva entrén bör också göras om och tydliggöras (se figur 12). Det räcker med att ta bort de två innersta pollarna och grinden för att öppna upp och bjuda in folk till campusområdet och den omgivande parken. För att undvika fordonstrafik genom portalen kan man sätta upp låga pollare i entrén. Om man vill jobba lite extra med det estetiska intrycket kring entrén så skulle jag föreslå att man byggde en portal, med en vintergrön klättrväxt. Städsegröna växter har ett värde på vintern och det är faktorer som är bra att arbeta med på ett campusområde, där den mesta verksamheten är förlagd till vinterhalvåret. En portal med en grön växt skulle ytterligare förstärka känslan av campus identitet då man ”går in” i något nytt. Det finns dessutom inget övergångsställe precis utanför entrén, något som skulle behövas. Korsningen utanför har dålig sikt. Ett övergångsställe hade definierat entrén till området tydligare och fotgängare hade känt sig tryggare.

Figur 12. Huvudentré till SLU campus i Skara.

Vid entréer markerade med nummer 4 och 5 på figur 11, läs kapitel ”Gångvägar”.

Många studenter bor nordöst om campus och tar sig till området på cykel. Idag finns en välanvänd smitväg precis där stenvuren slutar mot norr (nummer 6 på figur 11, sid. 16 och figur

13). Cyklisterna passerar då rakt igenom hästklinikens område. Min bedömning är att denna genväg finns för att man inte vill cykla längs med Sven Adolf Norlings gata och sedan längs med Gråbrödragatan, både för att det är en längre sträcka än om man genar och på grund av biltrafiken. Det är dock inte idealiskt att ha cyklisterna vid hästkliniken av säkerhetsskäl. En lösning är att stänga av den gamla smitvägen för att undvika att någon blir skadad. Som ersättning tycker jag att man kan skapa en ny smitväg rätt över den gamla beteshagen idag (se lila markering, figur 15). Exempel på en lösning är att man slår gräset, kort, med en gräsklippares bredd en eller två gånger där den tänka gången är, för att få en ny smitväg. För att hålla stråket kortklippt och tillgängligt bör det klippas lika ofta som de vanliga gräsmattorna, ungefär en gång per vecka under växtsäsongen. Om ytan skulle användas mycket flitigt, så kan man börja diskutera anläggning av en riktig grusgång. En riktigt grusgång kan bli aktuellt då jorden är lerig på platsen och inte blir särskilt angenäm att beträda om ytan blir upptrampad och marken blöt. En genväg över gräsytan skulle skydda cyklisterna från trafiken och man skulle höja naturupplevelsen för cyklisterna då de skulle röra sig över en grön yta istället för en asfaltyta.

Figur 13. Smitväg för cyklisterna vid stenväggens norra del.

Entrén från Sven Adolf Norlings gata, österifrån kan förtydligas (nummer 7 på figur 11, sid. 16). Eftersom det är många som rör sig längs med denna väg till fots och cykel, så är detta en chans att öka campusområdets identitet. För att uppmärksamma för allmänhet och besökare att de nu närmade sig ett universitetsområde, är en lösning att sätta upp informationsskylt om campusområdet och en skylt för infarten till både Brogårdens kommande verksamhet och ATG:s hästsjukhus som också har en infart från den sidan.

Entrén längs med Drysan västerifrån (nummer 9, på figur 11, sid. 16) är också ett stort problemområde. Detta är en entré som används mycket av allmänheten, då den angränsar till en kommunal park och ett är en del av ett strövområde genom staden. Marken sköts av kommunen och är i mycket dåligt skick. Det behöver göras i ordning och diskussioner finns om hur man ska utveckla platsen. Detta kan åtgärdas genom att ta bort det gamla, trasiga staketet som går längs med baksidan på undervisningshuset (läs även kapitel *Trafik och parkeringar*). Gångens ytmaterial behöver också renoveras. Istället för dagens trasiga asfalt skulle jag vilja göra en bredare, grusgång som skulle passa bättre ihop med anslutande gångar. Det skulle också vara bra om man röjde lite sly runt bäcken och öppnade upp. Man borde ha kortklippt gräs på båda sidor av gången, för att ökad överblick och därmed större trygghet (Tallhage, 1999, s.36). Det finns ett intresse av att framhäva bäcken mer på området. Detta gör lättast genom årlig röjning av sly, för att hålla slänten fri från höga vedartade växter.

För att utveckla områdets entréer är det viktigt att prioritera huvudentrén som behöver en total renovering. Det är även viktigt att öppna upp stenvuren på två ställen och att göra om miljön kring den östra entrén (nummer 9, figur 11, sid. 16).

5.4 Belysning

Inga av de tillfrågade upplevde att området behövde mer belysning, förutom de som jobbar på Djursjukhuset. De vill gärna ha en ljuskälla med rörelsevakt framför rastningsytan (se figur 7, orange markering, sid. 12), eftersom man måste kunna se hur allt ser ut när man rastar sjuka hundar på natten. Det är en viktig del av den tjänst som djursjukhuset erbjuder sina kunder. Det finns inget hinder för att installera rörelseanpassad belysning så att den aktuella ytan belyses ordentligt, så länge det inte bländar omgivningen (Borg, 2000, s.5).

Varken lärare eller studenter upplevde obehag vid kvällstid eller att området var för mörkt. De flesta större vägarna och stigarna är väl upplysta. God och jämn belysning ger ökad trygghet och min bedömning är att området uppfyller detta krav (Tallhage, 1999, s.36). En bidragande orsak till tryggheten på området kvälls- och nattetid kan vara att det inte rör så mycket okända människor på området. Tidvis är det inte så mycket studenter på området då det är praktik förlagd till utbildningen. Detta leder till att det inte är särskilt folktätt på området under vissa perioder. Att se till att all armatur och belysning fungerar gör att kvalitén på utemiljön känns högre. Att kontinuerligt kontrollera armaturen är viktigt och kan med även läggas ut på ytterligare en entreprenör som är specialiserad på området. Rutinkontroll bör ske ungefär en till två gånger per år och framförallt inför den mörka årstiden på året. På campusområdet har man redan bytt ut lamporna i utemiljön mot lågenergilampor och det är också något man bör fortsätta att jobba med kontinuerligt.

Det finns mörka ställen på området men det finns en kvalitet i det enligt Melin². I stadsmiljö finns det inte längre så många mörka platser kvar idag. Även på SLU campus i Alnarp finns det mörka platser, men det är inget som man nödvändigtvis försöker att jobba bort. Det är viktigt att belysa entréer och längs med gångvägar för att skapa trygghet. Det faktum att campusområdet i Skara ligger i utkanten av staden och väldigt nära landsbygden, gör det viktigt att fundera över hur man hur man ljussätter utemiljön. Det är inte brist på ljus som är ett problem i städer idag, det överflödet av ljus på fel ställen. För att vi ska kunna uppleva ljuset på bästa sätt, måste vi få

² Intervju med Ola Melin, chef för odlingsenheten Alnarp, 2008-09-08.

uppleva mörker också. Desto tryggare besökare upplever ett stadsrum, desto fler människor använder det (Borg, 2000, s.5,7).

Figur 14. Stenmuren längs med Drysan.

En idé att utveckla på området, när man konstaterat att belysningen är tillräcklig kring byggnader, är effektbelysning av olika slag. Vatten är ett tacksamt element att belysa enligt Borg (2000, s. 8). Vatten kan användas som en reflekterande yta. Eftersom det finns vatten på området som idag inte är särskilt framhåvt, så vore ett alternativ att jobba med belysning där. Den delen av Drysan som rinner framför Veterinärhistoriska museet har stenbelagda kanter och är mycket snyggt anlagd. Längs med insidan av stenblocken skulle man kunna effektbelysa vattenytan, med spotlights som skapar ett milt sken. En installation med belysning ska naturligtvis inte placeras så att armaturen skadar den historiskt värdefulla miljön, som den stenbelagda kanten innebär. Att lägga lite fokus på den här delen av campus skulle öka sammanhållningen av campusområdet, eftersom den här delen idag är lite bortglömd. Belysning längs med ån passar bra ihop med förslaget med en ny gångväg längs med Drysan (läs kapitel *Gångvägar*).

För områdets belysning är det viktigt att ha kontinuerligt underhåll, ge djursjukhuset belysning med rörelsevakt och att fundera över att effektbelysa träd och vatten på området.

5.5 Gångvägar

Området genomkorsas av många gångvägar. Det är främst gångar av asfalt men kring exempelvis Smedjan finns även mindre gångar av grus. Överlag så var det tillfrågade på området nöjda med de gångar som fanns. De gångvägar som finns används ändamålsenligt och de är tillräckligt breda. Det fanns inte heller något större intresse av att ändra på ytornas beläggning.

Det finns dock två problemområden. Det första är att man genar över gräsmattan från huvudentrén, den södra entrén, när man ska gå mot gymnastiksalen eller Smedjan. Det är inte så mycket gångtrafik att gången är upptrampad och lerig, men det är ett uppenbart stråk över den grösytan (se figur 15, orange markering). Om användningen av genvägen ökar så finns det anledning att fundera över en nyanläggning av gången där folk egentligen går. I dagsläget finns det ganska många gånger på området. Min bedömning för att inte framsidan på undervisningshuset ska bli full av gångvägar, att det behövs en ordentlig utredning över gångstråken på ytan och ta bort de gånger som inte används idag.

Figur 15. Karta över SLU, campus i Skara. Orange markering illustrerar genvägar och cerise kryss visar problemområde. Röd, gul och lila markering illustrerar förslag på nya gånger. Blått och cerise kryss markerar förslag på öppning i muren. Karta från SLU.

Det andra problemområdet är när man ska passera stemmuren längs med campusområdets östra sida. De trappor av trä som finns över muren idag är inte så uppskattade men finns där för att man inte ska behöva riva delar av den gamla stemmuren. I dagsläget rör sig många människor över muren från campusområdet för att exempelvis äta lunch på Kråks värdshus. Gräset kring stemmuren är upptrampad och på vårvintern blir det väldigt kladdigt där. Dessutom blir trapporna hala vid fuktig väderlek. Muren har dock rasat lite vid Smådjursklinikens entré och det finns

planer på att göra en öppning i muren (se cerise markering, figur 15, ovan och figur 16). Innan man har genomfört den här nya gången så kan man lägga ut lite grus på de utsatta ytorna nedanförtrapporna för att undvika alltför mycket kladd. För att motverka den hala trappan, så kan man fästa halkskydd på trappstegen. Detta är mycket viktigt för att undvika olyckor. När öppningen i muren är genomförd, så bör den nya gången grus- eller asfaltbeläggas, så att man i fortsättningen undviker kladdiga ytor. Asfalt som markbeläggning skulle nog passa bättre eftersom anslutande ytor är av asfalt. Dessutom underlättar det skötseln även om det kanske inte är det mest estetiskt tilltalande materialet.

En lösning är göra en öppning till i muren, vid dess södra del (se figur 15 ovan, mörkblå markering). På så vis får man en öppning mot Veterinärmuseets gräsmatta och man bör även fortsätta detta med en gång längs med hela insidan av Drysan. På så vis ökar man rörelsen på den sidan av området och man kommer längre ifrån trafiken (se figur 15 ovan, röd markering). Att separera fotgängare och cyklister från fordonstrafiktrafik kan öka tryggheten. Det är dock viktigt att gångvägarna inte känns ödsliga och omgivna av buskar och träd för då kan det få motsatt effekt (Berntsson, 2002, s.301). Detta förslag innebär dock att den befintliga trottoaren finns kvar idag och kan fortfarande användas.

Figur 16. Trappa över muren vid Djursjukhusets entré.

Gångvägarna är en viktig del för att få området att kännas mer samlat. Det är viktigt att tydliggöra gångar över Gråbrödragatan (läs även kapitel *Trafik och parkeringar*). Det finns två trappor på området idag som är i mycket dåligt skick. Dessa bör man iordningställa och renovera. Den trappa som finns mellan gymnastiksalen och undervisningshuset, som används när man går mot Smedjan behöver främst renoveras, för att öka det estetiska värdet. I samband med det bör man se över de omgivande gräsytor och planteringarna i anslutning till trapporna. Gräsytor är onödigt små och svårskötta i slänten och buskagen är gamla och behöver regenereras.

Den andra trappan bredvid BYS (se figur 17), kan förslagsvis flyttas längre norrut och på så vis bilda en stor övergång mot veterinärmuseets sida. Norr om trappan finns en relativt stor och

gammal buskplantering, som behöver förnyas och därför gör det inget om man ändrar gångens riktning. Att förnya gammalt växtmaterial, såsom buskar, gör buskagen lättare att sköta. Gamla buskage bli ofta glesa, vilket medför uppkomst av ogräs, som trivs där det är öppet och ljusst. (Berglund, 1996, s. 340-342). I dagsläget är den gamla trappan smal och sliten. Förslaget är att dra gången längre norrut och så att den går över Gråbrödragatan och sen vidare i riktning mot veterinärmuseet. På så vis går de båda sidorna ihop bättre, eftersom det i dag saknas en riktig gångväg till veterinärmuseet. På undervisningshusets sida bör det vara en asfaltsgång och på veterinärmuseets sida övergå i en gång av grus, för att passa in i den omgivande miljön på bästa sätt (se figur 15, sid. 21, gul markering). Denna gångväg skulle ansluta bra med den nya tänka gångvägen innanför Drysan.

Figur 17. Vy mot väster. Trappa bredvid *BYS verksamhet*, i riktning mot undervisningshuset.

I dagsläget renoveras byggnaden för verksamheten Green Tech Park (se figur 2, sid. 6, siffra 6). På baksidan av detta hus finns det en fin, uppvuxen trädgård som kan komma att användas av dem som arbetar i byggnaden. I dagsläget måste man gå runt alla byggnader för att nå denna del av campusområdet. En avgörande faktor för att arbeta bort hindren på området är genom en ny bro. Den bron skulle vara en del en gångväg från av baksidan på undervisningshuset till Green Tech Park (se figur 11, sid. 16, pil nummer 9). Ytterligare en till bro skulle öka sammanhållningen och identiteten av campusområdet och göra hela den entrén trevligare. Här skulle man med fördel kunna sätta upp en mindre informationsskylt för att upplysa allmänheten om campusområdet (läs även kapitel *Entréer* och *Trafik och parkering*).

Generellt så behöver asfaltsgångarna på området förnyas (läs även kapitel *Hårdgjorda ytor*). Grusgångarna på området sköts bra och de harvas regelbundet. Den smala grusgången på baksidan av Smedjan kan upplevas som onödig, då den är väldigt smal och svårkött. Eftersom gången inte tillhör ett naturligt gångstråk används den inte alls i dagsläget.

För att förbättra gångstråken på området så kan man anlägga en gång innanför Drysan vid veterinärmuseet, göra en ny bro till Green Tech Park och fundera över att göra om alla gångar på framsidan av undervisningshuset.

5.6 Sittplatser

Det finns inte så många sittplatser på området idag och det saknas av de flesta användarna. Det finns ett mycket begränsat antal lösa utemöbler kring respektive hus och några fasta bänkar och bord framför undervisningshuset som är en rest från småskoleseminariets tid. Dessa bänkar används inte särskilt mycket idag då de är slitna och står under träden och därför fort blir smutsiga (se figur 18 och 19). Sittplatser är ett bra sätt att få människor att använda utemiljön i större utsträckning. Men för att de ska användas måste de finnas lättillgängliga och där människor rör sig. De måste även hållas rena och fräscha, vilket kräver kontinuerligt underhåll. Lösa bänkar och bord måste tas in på hösten och ut på våren och det måste därför finnas en lagerlokal för att hysa materialet på vintern (Markkontoret, Stockholm, 2006, s. 72). Fasta bänkar och bord måste placeras på ett sätt att den omgivande skötseln inte blir lidande. Exempelvis bör de inte placeras mitt i en gräsmatta så att man får problem att klippa gräset och får mer skötsel med att trimma runtom. Att placera bänkarna i hårdgjorda ytor är en lösning på problemet.

Figur 18. *Fasta bänkar framför undervisningshuset.*

Figur 19. Fasta bänkar framför undervisningshuset, närbild.

Ganska nyligen köpte universitetet in två lösa bänkar och ställde framför undervisningshuset och dessa har använts flitigt sedan dess av både personal och lärare (se figur 20). Från kommunens sida ser man också gärna att man ökar antalet sittplatser på området eftersom området ligger i en offentlig promenadmiljö. Stadsarkitekten säger också att det finns förutsättningar för fler sittplatser framför veterinärmuseet. Man ska tänka på att veterinärmuseet ska göras mer tillgängligt för allmänheten och då är sittplatser i närheten en viktig aspekt.

Lärarrepresentanten säger *”Annars så känner jag att det som man saknar, det är ju att bara sätta ner stjärten någonstans, så att man känner, okej nu kan jag vila mig lite. När man sitter ute och läser eller jobbar. Så att man kan använda naturen bättre”* (intervju, 2008-09-24). Det finns naturligtvis ett värde i att få fler sittplatser på området. De sittplatser som finns blir väl använda. Om man väljer att hålla sig till samma modeller, så får karaktären på området bättre sammanhållning och lagerhållningen minskar.

Figur 20. Entrén vid undervisningshuset. Notera lösa bänkar framför.

Ett förslag för att öka användningen av utemiljön är att köpa in lösa bänkar av rejäl karaktär och ställa ut runt entréer och där människor vistas. Det är viktigt för att få människor att använda utemiljön mer. Man bör även placera ett mindre antal (två till tre stycken) fasta bänkar längs med promenadstråket vid Drysan, då med förslaget med ny gångväg mellan Drysan och veterinärmuseet i åtanke. Det är trevligt att kunna slå sig ner med en trevlig vy längs med ett promenadstråk (Markkontoret, Stockholm, 2006, s. 72). Detta kan vara av värde för alla aktörer på området.

5.7 Trafik och parkeringar

De flesta av de tillfrågade stödde inte av trafiken, men det fanns många åsikter om parkeringarna på området. Om Samhällsbyggnadskontorets förslag för området genomförs (läs kapitel *Framtidsplaner*), så skulle mycket av dagens problem med trafiken lösas. Denna lösning skulle leda rätt typ av trafik in på området och hastigheten skulle minska. Det finns ett intresse att sänka hastigheten för att skydda alla på området, både djur och människor. Att minska hastigheten hos fordonstrafik påverkar trafiksäkerhetsnivån i stadsmiljö positivt (Berntsson, 2002, s.312).

Det finns inget övergångsställe över Gråbrödragatan och det är en bidragande orsak till att de båda sidorna av vägen inte känns lika sammanhållande. Att ha upphöjda övergångar är ofta motiverande i stadsmiljö (Berntsson, 2002, s.316), men det passar inte här, på grund av alla djurtransporter till djursjukhuset. Ett förslag skulle vara att göra olika band över vägen där gångvägarna överordnar biltrafiken på Gråbrödragatan, till exempel med smågatsten i samma nivå som vägen som följer gångvägens riktning. Man får då även sänka ner trottoarerna, så att det blir en jämn övergång. Två stycken passager över Gråbrödragatan vore en rimlig lösning till att börja med. Detta skulle bidra till att skapa ett mer sammanhängande campusområde och öka trafiksäkerheten för fotgängare och cyklister, utan att störa biltrafiken (läs även kapitel *Gångvägar*). Den första övergången skulle vara mot Veterinärmuseet och den andra skulle förslagsvis vara från Smedjan och mot djursjukhuset. I framtiden bör man även vara öppen för fler gångstråk över vägen, då universitets och campusområdets verksamhet växer och förändras.

På området finns flera stora parkeringar (se figur 2, sid. 6). Parkeringarna vid forskningshuset och vid Smedjan består av grus och parkeringarna vid djursjukhuset och bakom undervisningshuset är belagda med asfalt. I framtiden kommer det att behövas fler parkeringar då områdets verksamheter idag växer.

Idag finns ett problem vid Smedjans parkering, där och bilister parkerar på gräsmattan, när det är trångt. Detta medför problem när varutransporter ska till Smedjan och det inte längre finns plats att vända på parkeringen. Att det står bilar på gräsytan försvårar dessutom skötseln är gräsytan avsevärt. Om ytan blir oklippt bara för en kort period minskar det estetiska värdet kraftigt på platsen. En lösning på problemet skulle kunna vara att man sätter upp en skylt där man hänvisar att det är parkering förbjuden på den ytan.

Djursjukhuset behöver plats för både kund- och personalbilar och ser gärna en utvidgning av parkeringen. Ytan där man kan utöka deras parkering är begränsad då, gräsmattan mellan djursjukhuset och Veterinärmuseet innehåller fornlämningar av det gamla klostret och dessutom är växtplats för många stora och viktiga träd. Parkeringen bör inte utökas avsevärt, man bör istället försöka finna andra lösningar på området. Bland annat genom att öppna upp i muren längs med områdets östra sida kan man dubbelutnyttja varandras parkeringar bättre (djursjukhusets parkering och parkering utanför läns museet) (läs också kapitel *Gångvägar*).

Planer från Samhällsbyggnadskontoret att utöka parkeringarna är kring undervisningshuset (se bilaga 2). Denna lösning har flera fördelar. Den viktigaste är att det skulle göra att man renoverade och utökade hela parkeringen på baksidan av undervisningshuset och därmed får chansen att iordningställa hela den miljön längs med Drysan som idag är i mycket dåligt skick. Man skulle då kunna göra en till gångbro över till baksidan av Green Tech Park och få en ny och fin entré till campusområdet från väster. Den andra viktiga fördelen med förslaget är att det öppnar upp för användandet av en mycket oanvänd del av utemiljön idag. Hela trädgården längs med Malmgatan och den västra sidan av undervisningshuset är idag i stort sett oanvänd och känns otrygg på grund av staketet som hägnar in området. En ny gångväg och en ny infartsväg från den södra sidan löser det problemet. Den enkelriktade infartsvägen skulle underlätta för post- och varutransporter som idag kör på gångvägarna. Nackdelen med detta förslag är att det skulle innebära att man tog bort den gamla fruktträdgården som är en rest från småskoleseminariets tid.

Om parkeringslösningen vid undervisningshuset genomförs (se bilaga 2) så måste man utarbeta nya platser för cykelparkering. Den cykelparkering som finns idag vid undervisningshuset används väl och blir nästan överfylld, tidvis. Underlättar man för fordonstrafikanter, förenklar man för övriga i utemiljön också. Att investera i att förenkla för cyklister kan bli värdefullt i framtiden, då campus utvecklas och växer. Ett förslag på ny cykelparkering är längs med undervisningshusets östra sida. Det är viktigt att parkeringarna är tillgängliga och nära, annars så används de inte.

Samhällsbyggnadskontoret har också haft tankar att göra en parkering på delar av den idag, utnyttjade ytan, som tidigare var betesmark (se figur 2, sid. 6, grå markering). Parkeringen skulle förläggas, söder om Vita villan, och medföra att verksamheten på Brogården får sitt parkeringsproblem löst. Ytan kan inte användas till byggnation, då det är en skyddszon för djurhållningen vid djursjukhuset. Detta skulle vara till fördel för djursjukhuset vars parkering inte alltid räcker till i dagsläget. Det skulle också kunna vara en yta för oväntad last och andra leveranser, något som saknas på området idag. En parkering förlagd i det här området bör

utformas i samma stil som den utanför forskningshuset, alltså i grus. Det skulle också passa ihop med omgivningen kring Brogården och ATG:s hästklinik. Grusytor sköts genom kontinuerlig harvning för att hindra uppkomsten av ogräs på ytan. Grusytor innebär mer skötsel än en asfaltsyta, men innebär en billigare och enklare anläggning (Reijer & Sörensen, 2007, s. 41). När man anlägger parkeringar bör man projektera för plats att lagra snö, som uppkommer under vinterhalvåret. Detta är viktigt att inte snömassor blir dumpade på buskplanteringar, som ta skada av stora snölastar.

Det som bör prioriteras med trafik och parkeringar är att göra en ny parkeringslösning vid undervisningshuset, att åtgärda felparkeringarna vid Smedjan och att eventuellt göra en ny parkering på den gamla betesmarken, vid Vita villan.

5.8 Planteringar

På området finns många typer av planteringar. Det var svårt att få något tydligt svar från de intervjuade om huruvida man tyckte att de skulle förbättras. Det finns många klippta häckar som sköts bra (för exempel se figur 21). Klippta häckar har dock en ganska stor skötselkostnad (Svenska kommunförbundet, 1997, s.11) och för att spara in pengar så är det något man bör se över. För att förenkla skötseln på häckar så bör de inte vara för breda eller höga och inte vara otillgängligt placerade. Om man gör i ordning baksidan på undervisningshuset och planterar en smalare häck på baksidan, så blir man av med en stor kostnad (se bilaga 2). Jag fann även exempel på häckar som idag är klippta, men som består av buskar som gör sig bäst friväxande, exempelvis skogstry, *Lonicera xylosteum* bredvid trappan vid BYS. Att låta häckarna vara friväxande och istället föryngringsbeskära dem regelbundet kräver mycket mindre skötsel. Det blir dessutom snyggare att i många fall låta buskarna växa fritt, för det blir en mer naturlig form på växten. Detta blir dock ett problem om växterna är felplacerade från början och växer sig för stora. Detta medför ofta sämre sikt. När man planterar buskar och träd är det viktigt att veta hur stora de blir när de är färdigvuxna. Detta för att undvika att beskära och klippa ner onödigt mycket i ett senare skede.

Figur 21. Välklippt hack längs med BYS byggnad.

Många av buskplanteringarna på området är gamla och flera av rabatterna är ganska små och spritt placerade över området. Om man tog bort några av dessa mindre buskar, som inte gör så mycket för det estetiska intrycket skulle man också spara skötsel (för exempel se figur 28, sid. 36). Många av de äldre planteringarna är idag svårskötta och innehåller mycket ogräs (för exempel se figur 22). En stark rekommendation är att reovera många av de äldre rabatter som finns på området och att göra buskplanteringarna enhetliga är viktigt för campusområdets identitet. Detta syns extra väl i utemiljön kring entréer till djursjukhuset, vars planteringar behöver en total reovering. Det finns flera gamla och ej ändamålsenliga plattytor runt djursjukhuset och växtmaterialen i buskrabatterna är gammalt och behöver regenereras (se figur 22).

Figur 22. Spiraea- och rosplantering framför djursjukhuset. Notera ogräset.

Det finns flera rosplanteringar på området, bland annat framför hovslagarskolans entré, runt byggnaden där BYS har sin verksamhet och framför kontorsbyggnaden, mellan djursjukhuset och veterinärmuseet (se figur 2, sid. 6). Det är endast framför den sistnämnda byggnaden som planteringen fungerar och är välskött. De gamla rosorna passar bra ihop med den gamla byggnaden och håller tillräckligt hög standard för att bibehållas. Rosor är vackra, men kräver mycket skötsel. För att rosor ska trivas väl, krävs regelbunden gödsling och underhåll av jorden. Det är också viktigt att veta vilka sorters rosor som man har i rabatterna, eftersom olika sorter kräver olika typer av beskärning. Om fel beskärning utförs missgynnas blomningen (Persson, 1997, s.109, 113). Rosor mår också bra av att täckas över på vintern (Berglund, 1996, s.237).

I gräsmattan mellan den gamla beteshagen och djursjukhuset står ett antal rönnar med tillhörande buskplantering under (se figur 23). Min bedömning är att denna planterings syfte är för att man ska slippa klippa gräset när träden då de står relativt nära varandra. I dagsläget är detta ett mycket misskött område, även om det syns att skötselinsatser har gjorts. Om det finns möjlighet så bör buskarna tas bort under träden, eftersom träden idag har växt till sig så pass bra att de skulle göra sig mycket bra själva. Om detta inte är ett alternativ, till exempel på grund av att gräsklipparna som används inte kommer åt där, så måste man återplantera fler buskar, eftersom många har dött. Planteringen är därför gles idag och ogräset tar över. Det är också viktigt att

beskära buskarna regelbundet. Buskar blir ofta risiga, allteftersom tiden går. Dessutom stimuleras vissa buskars blomning av beskärning vid rätt tidpunkt (Persson, 1997, s.10, 38). Ett annat alternativ skulle vara att plantera marktäckande perenner. Låga perenner skulle framhäva träden mer och man skulle undvika att köra för nära träden med gräsklipparen. Syftet med en marktäckande plantering är att växterna täcker marken, vilket innebär att planteringen kräver mycket lite skötsel.

För att hålla en hög kvalitet på alla typer av planteringar är det viktigt att rensa bort ogräs under både etablering och det adulta stadiet. Det finns flera metoder för att förebygga ogräsinträngning. Man kan bland annat plantera växterna tätt så att ogräset inte får tillräckligt med ljus att växa. Man kan också undvika bar jord med någon typ av marktäckning, exempelvis flisad bark. I slutändan undviker man dock mycket sällan att avlägsna ogräs manuellt.

Figur 23. *Plantering under träd, mellan djursjukhuset och gammal betesyta.*

När man använder sig av huvudentrén på campus så böjer idag gångvägen av runt en stor plantering av enar (se figur 24). Planteringen stör även sikten till undervisningshuset. Ett förslag vore att ta bort planteringen och riktar gångvägen rakt fram mot undervisningshuset. Detta skulle bidra till att göra huvudentrén till mer storslagen.

Figur 24. *Vy mot undervisningshuset, precis innanför huvudentrén. Notera barrväxtplanteringen som stör vyn mot undervisningshuset.*

Figur 25. *Sommarblomsplantering framför djursjukhusets entré.*

De krukor med sommarblommor som finns framför undervisningshuset sköts av universitetet (se figur 20, sid. 26). Det är bara framför djursjukhuset entré som man finner sommarblomsplanteringar på området, förövrigt (se figur 25, ovan). Dessa är skötta som de ska och dessa planteringar fyller sin funktion eftersom djursjukhuset har verksamhet året runt. De sommarblomsplanteringar som finns utanför djursjukhuset är välskötta och ser trevliga ut har dock potential att utvecklas ännu mer. Det finns många bra exempel på spännande val av växter i

en sommarblomsplantering som skulle höja upplevelsevärdet avsevärt. Så ett förslag kan vara att utveckla sommarblommorna ytterligare för att höja kvalitén. Detta bör inte innebära någon förändrad skötselkostnad. En sluten plantering kräver inte mycket ogräsrensning och putsning av sommarblommor skiljer sig inte avsevärt mycket åt.

Runt omkring forskningshuset finns ganska många, relativt nya buskplanteringar, som anlades i samband med att huset byggdes år 2002. Planteringarna kring forskningshuset är fortfarande relativt välskötta och grönskande, jämfört med många andra planteringar på området. Eftersom de är nyanlagda och de flesta planteringarna har slutit sig väl, är det inte så mycket ogräs, men planteringarna tenderar att bli fula om man inte sköter de ordentligt nu. På vissa ställen har dock buskarna dött och lämnat stora öppna ytor med jord. Detta bör åtgärdas omedelbart för att minska risken av inträngning av ogräs (se figur 26).

Figur 26. *Plantering vid parkering vid forskningshuset. Notera skötselproblematiken med ej slutna buskage.*

Om man väljer att lägga igen ett antal planteringar blir det pengar över till annat som kan användas för att anlägga nya planteringar. Jorden på området består av tung lera³ och det måste man ha i åtanke när man etablerar nya växter. Att öka antalet sommarblomsplanteringar är ett lätt sätt att öka folks intresse för utemiljön. Men det fanns inget större intresse av de utfrågade om att öka antalet sommarblommor. Detta är logiskt eftersom det inte är lika mycket aktiv verksamhet

³ Leif Skoog, parkingenjör, Skara kommun, telefonsamtal, 2008-10-07.

på området under sommaren. Man bör därför lägga fokus på att plantera växter som är vackra under övriga årstider.

För att höja upplevelsevärdet på området kan man förslagsvis plantera vårlökar. Detta kan göras till exempel längs med sidorna vid den föreslagna nya huvudentréingången och i gräsmattorna utanför husen där folk arbetar. Detta skapar ett vackert blickfång och är mycket uppskattat på våren. Exempel på växter som passar att etablera i gräsmatta är, krokus (*Crocus vernus*), blåstjärna (*Scilla sibirica*), vårstjärna (*Chionodoxa ssp.*) och tulpan (*Tulipa sylvestris*). Där lökarna växer bör inte gräsytan slås fören dess blast har hunnit vissna ner. Detta för att lökarna ska kunna föröka sig och behålla sin växtkraft (Lorentzon & Wembling, 2006, s.4-5).

Vid nyplantering av häckar och buskage ska man tänka på att välja växtmaterial som blommar vackert på våren, exempelvis bergskörsbär (*Prunus sargentii*) eller purpurapel (*Malus x purpurea*), när det fortfarande är mycket folk på området. Man kan också välja växter som sedan får vackra höstfärger. Man kan också lägga fokus på träd och buskar som har ett vackert utseende på vintern och på bar kvist. Ett exempel på lignoser som är vackra på vintern är körsbärskornell (*Cornus alba 'Sibirica'*) eller kopparhägg (*Prunus mackii*) En sista viktig aspekt är att välja att plantera mer vintergröna växter och barrväxter. Barrväxter är lättskötta och bidrar till att höja kvalitén på utemiljön under vinterhalvåret. Många sorter växer relativt långsamt och då är det bara viktigt att placera plantorna på rätt ställe, så att de får chans att växa och breda ut sig på ett naturligt sätt. Om barrväxter får växa fritt och är placerade på rätt ställe behöver man sällan beskära dem, vilket bidrar till låg skötselkostnad.

För att höja kvalitén på områdets planteringar så krävs en total renovering och uppdatering av växtmaterialet på alla de äldre buskplanteringarna. Man bör se över antalet klippta häckar och plantera mer vintergröna växter. För att ytterligare höja trivselnivån utomhus så kan man plantera vårlökar i gräsmattorna.

5.9 Grönytor

Grönytor betyder i det här sammanhanget gräsytor. De flesta grönytor på området är så kallad bruksgräsmatta (Svenska kommunförbundet, 1997, s.18). Gräsmattorna sköts väl och det verkar de flesta av brukarna på området vara överens om. Gräsytor används i förhållandevis stor utsträckning och de bidrar mycket till den gröna och lummiga känslan på området. Det är viktigt att bruksgräsmattorna förblir just bruksgräsmattor så att alla användare på området känner att man kan och vågar beträda gräset. Detta för att öka användningen av utemiljön (Langvad, 1971, s.128).

Den gamla beteshagen, mellan brogården och djursjukhuset är idag enbart en högvuxen gräsyta (se figur 2, sid. 6, grå markering och figur 27). Den kan inte bebyggas på grund av säkerhetszonen för djurhållningen. I dagsläget finns inga planer på vad gräsytan ska användas till⁴. Ytan slås ungefär en gång per år enligt Akademiska Hus. Denna yta har mycket potential och det finns flera tankar om hur ytan kan utvecklas. Idéer om en parkering, nära Brogården och en smitväg för cyklister har redan diskuterats i arbetet (läs kapitel *Trafik och parkeringar* och *Entréer*). När städer idag förtätas allt mer och mark exploateras, så blir varje grön del av staden allt viktigare (Tallhage, 1994, s10-11). En så här stor gräsyta kan bli viktigt i staden då den ger

⁴ Sören Pettersson, administrativ chef på SLU, Skara. Personligt meddelande. 2008-09-25.

ett andrum för alla som besöker och upplever utemiljön. Idag så ser ytan misskött ut, då den inte är anpassad till att bara slås en gång om året. Ett förslag för att förbättra ytan är att anlägga en ängsyta här.

Figur 27. Gamla betesmarken. Vy mot sydväst. Forskningshuset i bakgrunden, till höger i bild.

En ängsyta klipps en till två gånger per år och är en annorlunda grönyta med rik örtvegetation. Ängen är en naturlig miljö i tätorten har lägre skötselkostnad än en kortklippt gräsyta. Det tar dock tid att anlägga en blomsteräng så man måste ha lite tålamod innan man ser resultat (Jacobsson, 1991, s.3). Ängen är i allmänhet ogödslad, är variationsrik och erbjuder en viktig livsmiljö för både flora och fauna. Växter som förekommer i ängar klarar den störning som slåtter innebär (Höök Patriksson, 1998, s.85).

När en stor yta ska göras om till ängsyta bör den ligga i träda en sommar. Jorden ska harvas så ofta att den hålls fri från roto gräs och man sår sedan ytan med blomsterfröblandning och gräsfrö, i slutet av augusti (Langvad, 1971, s.120-121). Man bör välja en fröblandning som passar för den leriga och rika jorden som finns på platsen⁵. Frömängden man sår ska hållas förhållandevis liten. Örtfrö bör vara 50-100g/100m² och gräsfrö 200-400g/100 m². Man skulle även kunna låta ytan vara ifred och se vilka växter som förs in enligt en naturlig succession, men ändå hävda den med slåtter. För att underlätta för nya frön att etablera sig så krävs luckor i grässvålen. Man kan därför fräsa upp grässvålen i olika spår där man kan så in nya fröblandningar (Bengtsson et.al., 1989. s.165-167).

För att ytterligare öka upplevelsevärde på ytan under våren, så kan man även plantera in vårlökar. Lökväxter är ganska dyrt att anlägga, men ger en mycket låg skötselkostnad. Det är viktigt att välja sorter som är långlivade och kan föröka sig lätt själv. Lökar i en äng är ett bra alternativ då lökens blast hinner vissna ner ordentligt, vilket är mycket viktigt för lökens

⁵ Leif Skoog, parkingenjör, Skara kommun, telefonsamtal, 2008-10-07.

fortlevnad. Dessutom är konkurrensen från gräset mindre. Man bör välja sorter som trivs i soliga och öppna lägen (Lorentzon & Wembling, 2006, s. 2-5). Exempel är krokus (*Crocus tomasinianus*), tulpan (*Tulipa sylvestris* och *Tulipa sprengeri*), snödroppar (*Galanthus ssp.*), blåstjärna (*Scilla bifolia*, *Scilla italica* och *Scilla sibirica*) (Bengtsson et.al., 1989. s.159-161). En välskött ängsyta med praktfullt blommande vårlökar tycker jag skulle vara en fantastisk upplevelse på området!

Slåtter sker efter frösättning och denna tidpunkt varierar mycket. Vanligtvis sker det i juli-augusti. Vegetationen ska skäras eller klippas av med lie eller knivslåttermaskin. Man kan låta höet ligga kvar några dagar för att skydda grässvålen och låta de avslagna växterna fröa av sig. Det gynnar fröspridningen (Bengtsson et.al., 1989. s.167). Det avslagna höet får inte lämnas kvar, eftersom man eftersträvar ett näringsuttag och utarmning av ytan. På näringsrika jordar kan en andra slåtter vara nödvändig (Höök Patriksson, 1998, s.93-94).

Om man väljer att anlägga en ängsyta kräver det tydliga mål och en klar ambitionsnivå. Vid skötsel av en ängsyta är det viktigt att se över vilken utrustning som man använder, så att man använder sig av rätt. Med låg skötselkostnad och en unik miljö i staden har ängen många fördelar. Att hålla ängsytan kortklippt vid gångar och vägar, minskar risken för hundbajs på gångvägen, ökar tryggheten och sikten. Att göra en smitväg genom ytan (läs kapitel *Entréer*) ökar tillgängligheten på ytan, minskar risken för att ängsväxter ska trampas ner och allmänheten upplever att ytan sköts och inte är där av en slump (Jacobsson, 1991, s.3; Tallhage, 1999, s.36). Man kan också låta vissa vedartade växter stå kvar och skydda ängsväxterna. Det ger en mer spännande och skyddande biotop, vilket kan vara av stort värde i stadsmiljö⁶.

Gräsytor på området fungerar bra, men den gamla betesmarken bör åtgärdas. Ett förslag är att göra om den till ängsyta med blommande vårlökar. Skötselnivån på de övriga gräsytorerna är idag tillräckligt hög.

5.10 Hårdgjorda ytor

Merparten av de hårdgjorda ytorna på området består av asfalt. Parkeringarna runt Smedjan och forskningshuset består av grus. Lösningarna med markbeläggningarna fungerar bra på området. I den historiskt värdefulla miljön passar det bättre in med grusgångar och det användandet bör man fortsätta med i så stor utsträckning som möjligt (Reijer & Sörensen, 2007, s.41). Där tillgänglighetsanpassning är viktigt kan man välja att ha asfalt. Metoden att toppa asfalt med grus gör att det smälter in bättre i omgivningen, utan att tulla på kraven om tillgänglighet, vilket man även har gjort på flera ställen på campus. Det finns inga större problem med vattenavrinningen, när problem uppstår försöker man åtgärda det så fort som möjligt. Den här miljön ligger i utkanten av staden och därför har man möjlighet att prova lite annorlunda lösningar som inte skulle accepteras av allmänheten inne i staden. Därför kan man anlägga grusytor i större utsträckning här. Det är något man kan fortsätta att jobba med. Skötsel av grusytor innebär kontinuerlig harvning för att undvika att ogräs etablerar sig, ungefär en gång varannan månad under växtsäsong. Ogräsfria ytor är viktigt för att undvika försämrade vattenavledning och ökad halkrisk (Svensson & Schroeder, 1994, s. 8).

Något som är viktigt att tänka på med hårdgjorda ytor är hur materialmöten fungerar. För att underlätta skötsel av exempelvis grusytor finns det fördelar med att anlägga någon typ av spärr

⁶ Mårten Hammer, forskningsledare, SLU i Alnarp, personligt meddelande, 2008-10-08.

för att undvika inväxning av den närliggande gräsmattan. Ett exempel kan vara att sätta en kantsten av granit för att skilja olika material åt. Det finns redan exempel på detta på området, bland annat utanför veterinärmuseet. Anläggningen är dock sliten och skulle förbättras genom en renovering, för att underlätta skötseln och därmed höja kvalitén ytterligare på utemiljön.

Det finns flera stenbelagda, små ytor på området som jag upplever är rester från tidigare verksamheter (se figur 28 och 29). De fyller idag ingen större funktion, utan försvårar enbart skötseln av de omkringliggande ytorna. Dessa ytor bör tas bort. Att sköta gamla markstensytor är svårt och kostsamt. Att eliminera ogräs utan att använda bekämpningsmedel är svårt och därför ogräsbekämpar man bäst hårdgjorda ytor genom att förebygga ogräsen redan vid anläggningen (Svensson & Schroeder, 1994, s. 2). Ogräs i hårdgjorda ytor medför en lägre kvalitet på utemiljön. Exemplet med figur 28, är en sittplats utanför djursjukhuset, som bör ses över. Bänkarna är både gamla och står under stora ekar, som smutsar ner och är därför inte så sittvänliga. Att underhålla bänkar som fort blir smutsiga är ett onödigt arbete. Sittplatser bör vara placerade öppet och tillgängligt för alla för att utnyttjas på bästa sätt.

Den mesta asfalten på området är dock sliten och är ganska lappad och lagad. Att genomföra en totalrenovering av asfaltytorna skulle höja det estetiska värdet på utemiljön mycket, men innebär en ganska stor investeringskostnad. Detta är inte en akut åtgärd, men absolut något man bör fundera på att genomföra inom några år. Asfalt kräver relativt lite skötsel, med sopning ungefär två gånger per år. Att utföra sopning regelbundet på asfalt och stenbelagda ytor minskar uppkomsten av ogräs (Stenung, 2002, s.63). Fördelen med asfalt är också att ytan är slät och därmed tillgänglighetsanpassat för många människor (Reijer & Sörensen, 2007, s.30).

Figur 28. *Liten sittplats med naturstensbeläggning, framför djursjukhusets entré.*

Figur 29. Plattyta väster om undervisningshuset.

De åtgärder som behövs göras på de hårdgjorda ytorna är främst att ta bort små och onödiga ytor med marksten i gräsmattorna och att i framtiden lägga om asfalten i området.

5.11 Träd

Träden har stor betydelse för området. *"Hela den här miljön är den största, sammanhållande området där vi har många fullvuxna träd. Det här är en grön lunga i staden. Den ska behållas och den ska utvecklas och bli ännu bättre"* (Stadsarkitekten, 2008-09-22). Vid en av mina intervjuer fick jag reda på att träden är viktigt för atmosfären och gör miljön unik. Det har stor betydelse att träden är så stora och uppväxta också, det gör att parkmiljön känns levande och ger bra kraft åt området. Stora träd har en rumsbildande förmåga och ger vindskydd och detta är egenskaper som ger hög kvalitet till ett område (Boverket, 2004, s.10). Generellt så har återplanteringen av träd på området varit bra. Detta måste naturligtvis fortsätta för att man inte ska förlora områdets karaktär. En inventering och tillhörande trädplan är ett bra stöd för att skydda trädens fortsatta livsrum i utemiljön. För att ta hand om uppvuxna träd är det viktigt att vara uppmärksam på skador som kan uppstå. Om jorden runt träden har blivit kompakterad eller saltförorenad kan man byta ut jorden i träden rotzon. Detta är en dyr metod, men kan vara en investering, då man kanske slipper plantera nya träd. Ett vanligt problem bland vissa trädslag är uppkomst av vattenskott. Detta beror ofta på en hormonrubbning och även det genetiska arvet. För att åtgärda problemet på bästa sätt beskär man skotten i juli eller augusti (Jansson, 1998, s.55, 72)

Alla de intervjuade nämnde dessutom Hernquists askar (se figur 30). När Peter Härnquist grundade veterinärrättningen år 1775, så planterade han tre stycken askar, som till bara för några år sedan stod kvar på området. De blåste ner i en kraftig storm en vinter för några år sedan, men då hade man redan tagit sticklingar från de gamla träden, som nu är återplanterade på samma ställe. Det här sammanfattar mycket av de tankar och det intresse som finns för att bibehålla den stora och fina trädmiljön som finns på området idag. Vid forskningshuset finns ett

relativt nyplanterat träd som har dött, vilket bör åtgärdas omedelbart. Döda träd minskar det estetiska värdet på platsen mycket.

Figur 30. Härnquists tre askar, nyplanterade.

I parken runt undervisningshuset finns många stora, vackra och ovanliga träd som bör tas tillvara⁷. I denna del av parken finns även de flesta av områdets vintergröna träd. Många av träden är dock av mycket dålig kvalitet och det är mycket viktigt att tänka på återplanteringen av stora träd på området. Om parkeringslösningen runt undervisningshuset genomförs (läs kapitel *Trafik och parkeringar*), så påverkar det många av träden på området. Bland annat så får man då ta bort den gamla fruktträdgården väster om undervisningshuset. Denna är en rest från småskoleseminariets tid. Planteringen har historiskt värde, men de flesta av träden är så pass gamla att deras tid snart ändå är ute. Fördelen med den nya parkeringslösningen är ökad aktivitet väster om undervisningshuset och det väger över nackdelarna. Frukttodlingen kan dock återinföras på annan plats på området och i mindre skala, då den idag inte särskilt utnyttjad. Förslag på platser där fruktträden kan återplanteras är i parken framför undervisningshuset eller bakom Smedjan.

Området domineras av stora ädellövträd och gräsmattor. För att öka fokus på utemiljöns värde under vinterhalvåret är det en bra idé att plantera lite mer vintergröna barrväxter, särskilt som många av dessa växter håller på att gå ur tiden. Det är viktigt att välja växter som trivs med att växa i tung lerjord⁸. Det finns även en gammal cypressplantering från småskoleseminariets tid. Denna är idag förvuxen och tjänar inget syfte alls. Växterna är av relativt god kvalitet och vore därför lite synd att ta bort. Förslagsvis bör man ta ner dessa träd och satsa på att förnya denna del av parken, i samband med en ny parkering (se bilaga 2).

⁷ Leif Skoog, parkingenjör, Skara kommun, telefonsamtal, 2008-10-07.

⁸ Leif Skoog, parkingenjör, Skara kommun, telefonsamtal, 2008-10-07.

Träden är så viktiga för områdets karaktär att man bör lägga upp planer för hur återplanteringen av nya träd ska ske. Man bör ta bort den gamla fruktträdgården och återuppliva den på en annan plats och plantera mer vintergröna barrträd på området.

5.12 Övriga förändringar

Området är välskött och nedskräpning verkar inte förekomma särskilt mycket. Detta tyder på att antalet papperskorgar på området är tillfredställande. Eftersom de används måste de tjäna sitt syfte och skötas som de ska. En tanke för att öka sammanhållningen på campusområdet är dock att välja papperskorgar av samma modell eller färg för ett enhetligare intryck. Detta kan göras genom en plan där man föreskriver vilken typ av material i utemiljön man ska välja i framtiden. Ett mer kostsamt förslag är att byta ut alla papperskorgar som finns där idag genast. Eftersom de flesta papperskorgar är väl fungerande och inte särskilt slitna är det dock inget som bör prioriteras.

En oväntad idé som kom upp vid intervjuerna var ett förslag på en utomhusscen eller en amfiteater. Att kunna ha föreläsningar utomhus är en möjlighet som man nog inte har funderat så mycket över tidigare! För att genomföra det skulle det behövas mycket information och ett starkt intresse från lärarna och personalens sida, men det är ett mycket konkret sätt att använda utemiljön mer. Det är tekniskt genomförbart och en tänkbar plats för en utomhusscen skulle kunna vara framför gymnastiksalen, bredvid undervisningshuset. Då skulle inte platsen vara förlagd opraktiskt långt bort och det skulle passa in med universitetets ”framsida”. En utomhusscen skulle också kunna samla mycket större folksamlingar än de flesta inomhuslokaler och kan därför vara användbar i många sammanhang!

Det finns många hundägare både bland personalen och studenterna och det fanns ett behov för platser att binda fast sin hund. I dagsläget knyter man fast kopplet i belysningsstolpar. Att installera kroker eller stolpar där man kan binda fast sin hund när man går in är viktigt. Att trygga en bra plats för hundarna förbättrar utemiljön för hundägarna. Detta skulle behövas göras vid både undervisningshuset, Smedjan och forskningshuset.

En annan mycket viktig aspekt är att flytta på rökarna. I dag så står rökarna precis utanför entrén till undervisningshuset under rasterna och röker. Detta beror till stor del på att askkoppen är placerad på husväggen, precis under fönstren. Detta medför naturligtvis att röken kommer in i byggnaden när fönstren är öppna. Jag tycker att universitet bör ta ett beslut om att man inte får röka i närheten av husen. Att rökarna är belägna så nära entrén ger inte det idealiska välkommandet till SLU i Skara. Ett förslag är att installera askkoppar en bit ifrån alla husentréer och att informera alla om att det inte är tillåtet att röka i områden närmast husen. Vill man utveckla det ytterligare så kan man göra en tydlig rökruta, med till exempel plattbeläggning och bänkar. Det finns även rökrutor utformade med tak för att skydda rökare mot regn och blåst som dessutom skyddar icke-rökare från att röken sprids ytterligare.

6 DISKUSSION

I den här avslutande diskussionen återknyter jag mina inledande frågor om förändrad skötsel och förbättringsåtgärder i utemiljön på SLU campus Skara.

6.1 Metod & Källkritik

Jag är nöjd med mitt val att göra kvalitativa intervjuer. Om arbetet hade byggts på till exempel en enkätundersökning tror jag inte att jag hade fått lika utvecklade svar och inte lika stort material att jobba utifrån. I det här arbetet fanns det inte tid att påminna och vänta på att enkätsvar skulle komma in. När intervjuerna väl gjordes så fick jag snabbt svar på många av mina frågor, många nya idéer och lösningar uppkom. Hade jag haft tid, skulle jag ha velat göra fler intervjuer med studenterna och ha hunnit ta kontakt med fler av aktörerna på området. Av tidsbrist var jag tvungen att selektera bort de aktörerna med mindre verksamhet.

En begränsning i mitt arbete har naturligtvis varit avståndet mellan Skara och Alnarp. Det mesta av skrivarbetet är gjort i Alnarp och därför var det begränsande att inte vara på plats i Skara under hela skrivprocessen. På grund av detta så fick jag lägga alla intervjuer under en och samma vecka. Så här i efterhand skulle jag ha gjort intervjuerna en vecka tidigare, så hade skrivprocessen blivit bättre. Eftersom jag behandlar så många olika ämnen har jag inte kunnat gå in så djupt i mitt faktasökande. Jag hade eventuellt kunnat ta bort några frågeområden, för att ha kunnat gå djupare in i litteraturen. Samtidigt så är campus Skaras utemiljö en helhet och frågorna hade inte besvarats om vissa områden hade tagits bort. För att få en helhetsbild av området krävs efterforskningar på många olika delområden. När jag har samlat litteratur var ambitionen att ha några utländska eller utländskt granskade källor med i arbetet. Detta uppnåddes inte och beror till största delen på de flertalet ämnen som skulle belysas och tiden blev för knapp. Att ha utländska källor hade höjt arbetet lite ytterligare, speciellt som det här är ett arbete skrivet på c-nivå.

Det finns också en begränsning i arbetet i val av referensobjekt. Alnarp är ett campus med utpräglat parkintresse. Det finns både för- och nackdelar med detta val. Fördelarna är att det finns mycket kunskap om park och utemiljö på Alnarp, som kan vidarebefordras till övriga campus på SLU. Det är bra att dra nytta av varandras kunskaper. Nackdelen är dock att jämförelsen mellan campusområdena blir lite skev, eftersom Alnarp är så mycket mer inriktade på utveckling av utemiljön i större grad än campus i allmänhet. Ett alternativ hade varit att välja ett annat samlat campus i Sverige, som liknade campus i Skara i storlek och utseende. Många campusområden idag har en utemiljö, men kanske inte så utpräglad som på Alnarp. På Alnarp skiljer sig också i skötseln från konventionella campus, eftersom det finns en egen parkenhet. Campus i Skara sköts av en entreprenör, något som de flesta andra campus i Sverige också har.

6.2 Undersökning, referensobjekt och förslag på åtgärder

För att öka aktiviteten på campusområdet och utveckla utemiljön så bör man i första hand åtgärda:

- Göra i ordning alla campusområdets entréer, främst huvudentrén och den entrén som illustreras med nummer 9 på figur 11, sid. 16.
- Öppna stenväggarna på två ställen
- Placera ut fler bänkar och sittplatser på området.
- Ta bort staketet runt undervisningshuset.
- Iordningställa en hundrastgård utanför djursjukhuset.
- Anlägga övergångsställen över Gråbrödragatan.
- Installera platser för hundbindning utanför de viktigaste byggnaderna.

- Anlägga en ny gång mellan Drysan och Veterinärmuseet.

Jag tycker främst att utemiljön i sig ska prioriteras eftersom det sällan görs det. Utemiljön på campus i Skara har stort värde men också stor potential. En sak som jag gärna själv vill prioritera lite extra är att anlägga en äng på den gamla betesmarken. En riktig ängsytta, med vackert blommande vårlökar vore något unikt i utemiljön och Skara. Eftersom campus ligger lite i utkanten av staden tycker jag att det passar extra bra in att anlägga en blomsteräng där. Ängsytter har låg skötselkostnad och därför tycker jag att det är en rimlig investering. Man kan kort säga att med en begränsad anläggning av en äng och lite förändrad skötsel så skulle man få en vacker och unik miljö på området. Man ska dock vara medveten om vad man får för något på gräsyten. Sinnesbilden av en blommande äng kan vara missvisande i sammanhanget, eftersom platsens förutsättningar påverkar resultatet. Förslaget med att anlägga en äng, är inte det lättaste alternativet, men genomförbart med rätt ambitionsnivå och rätt inställning till vad resultatet kan bli. Andra alternativ är att klippa gräsyten oftare, med större maskiner för att undvika det ovärdade intryck som man får av ytan idag. Alla förändringar av ytan är idag dock en förbättring anser jag.

Planteringarna på området är också en viktig pelare i utemiljön. Det märks att det inte har gjorts något nytt på länge och det börjar synas nu. Buskage har en begränsad livstid på ungefär 25- 30 år och det är därför dags att renovera. Om man återplanterar buskar så förenklas skötseln i långa loppet, vilket sin tur medför att kvalitén på utemiljön höjs. På SLU i Alnarp har man också planer på att renovera buskage från 60- och 70- talet, då växtmaterialet börjar bli föråldrat. Ola Melin⁹ säger att det inte är alltid nödvändigt att ta bort planteringar, bara för att de inte är moderna nu, eftersom de speglar sin tid. Det tycker jag kan vara viktigt att tänka på, när man väljer växtmaterial att återplantera. Eftersom det finns många olika byggnader på området i Skara, som har olika stil och är olika gamla så är det viktigt att välja växter som passar in. Det kan därför vara fint att välja växter som var moderna på den tid då husen byggdes. Det är också viktigt att fundera på att välja växtmaterial på området som passar ihop, då det ger campus en bättre sammanhållning.

Träden på området är mycket viktiga. Jag blev förvånad över det intresse som fanns för att bevara träden hos aktörerna och att många verkligen hade reflekterat över hur viktiga träden var för utemiljön. Som blivande landskapsingenjör tycker jag att detta var mycket roligt och inspirerande! Träden var faktiskt det område som de intervjuade var mest överens i sina åsikter och tankar. På SLU i Alnarp har träden också mycket stor betydelse. En likhet med de båda platserna är det faktum att det finns många stora träd, som skapar rummen i utemiljön. Det är viktigt att börja formulera en plan för återplantering av nya träd på campusområdet i Skara men också för hur man ska sköta nyplanterade och nu existerande, uppvuxna träd på området. I stora delar av Sverige finns det också problem med sjukdomar på många sorters lövträd. Detta måste tas med i planeringen för grönområden i framtiden, så att det inte skapas en monokultur.

Ett känsligt ämne är området väster om undervisningshuset, där den gamla frukträddgården och rester av trädgårdsodling finns kvar från småskoleseminariets tid. Tyvärr så fungerar inte platsen idag, ingen använder den delen av parken och växterna är gamla och på utgående. När man jobbar med trädgård och parker är det viktigt att reflektera över det faktum att växter är ett levande material och att användning av områden förändras. Detta innebär att man ibland blir

⁹ Intervju med Ola Melin, chef för odlingsenheten Alnarp, 2008-09-08.

tvungen att avveckla historiska platser. Fallet med fruktträdgården och trädgårdsodlingen är ett sådant. Det är spännande att veta om att detta har funnits och varför, men det är ologiskt att inte utveckla utemiljön för dess användare idag. Men även om man väljer att ta bort fruktträden så kan man plantera nya på ett annat ställe, för att återknyta till historien. Fruktträd har också ett stort värde i sig själva då de ofta blommar mycket vackert på våren och ger trevlig frukt på hösten som är till glädje för både människor och djur.

Som landskapsingenjör och växtintresserad person skulle jag vilja föreslå fler perenner och sommarblommor på området. Men sommarblommor och vissa perennplanteringar har mycket stor skötselkostnad, jämfört med många andra moment av skötsel av en utemiljö. Dessa typer av planteringar har dessutom sin vackraste tid under sommaren då aktiviteten på området är mindre. Det finns därför ingen större anledning att investera stora pengar i sådant, även om planteringarna antagligen skulle uppskattas mycket av de användare som fick ta del av det. Det är därför jag tycker att fokus ska ligga på att plantera buskar och träd som är vackra på vinterhalvåret.

Jag blev förvånad över svaren jag fick angående belysning. I princip så var alla respondenter nöjda med belysningen på området, vilket är mycket bra! Då kan man börja fundera på att ta saker och ting ett steg längre, till exempel genom upplevelsebelysning. För att detta skulle kunna genomföras krävs att man konsulterar en expert på belysning utomhus, men jag tror att området skulle kunna bli mycket spännande och höja sin kvalitet ytterligare om man satsade lite extra på det här. Detta är en relativt stor investering, men belysning har relativt låg underhållskostnad. Beroende på hur mycket pengar man har, så tycker jag absolut att belysning är något man ska fundera lite mer över. När jag intervjuade Ola Melin så hade han många tankar om belysningen på Alnarp och efter mitt skrivande så är jag beredd att hålla med honom. Det är viktigt att fundera på hur och vart man belyser en utemiljö. Dålig belysning handlar lika ofta som brist på ljus, på överflöd av ljus fast på fel ställen. Ljuset är viktigt för tillgängligheten och tryggheten i en utemiljö, men måste installeras med varsamhet. Annars så finns det risk att man skadar mer än vad man gör nytta.

På SLU i Alnarp är antalet sittplatser på området begränsat och det är ett känt faktum som man jobbar framåt med. Det är lite av ett dilemma med ägarförhållandena i parken. Vem ska stå för inköp av bänkar och vem ska sedan sköta hanteringen? Jag skulle nog kunna applicera det mönstret för SLU i Skara, men det finns anledning att man inte skulle kunna komma överens om vem som ska sköta vad i en så här viktig fråga för utemiljöns användande och värde. SLU i Alnarp har haft och har ett väl fungerande system med lösa långbord och bänkar med bockar som är ett bra sätt att inbjuda folk att använda parkmiljön. Tanken är att både studenter, personal och allmänhet ska kunna låna dessa bänkar för att på ett enkelt sätt kunna vistas i parken. Detta är en bra idé och att det kanske är något man kan applicera i Skara, framförallt om antalet studenter och aktiva användare av området ökar. Idag så är det kanske en stor investering i förhållande till antalet användare av utemiljön.

Ett bra exempel på att forma utemiljön efter dess aktörer och användare är hundrastgården för djursjukhusets verksamhet. Detta kanske inte förvaltaren ser som en självklarhet att investera i, men det är mycket viktigt för djursjukhusets verksamhet. Som landskapsingenjör ser jag inga nackdelar i att bygga en rastgård, det är istället ett bra sätt att förbättra användningen av utemiljön. När jag själv besökte området beträdde jag den aktuella gräsmattan flera gånger innan jag förstod att ytan brukades av djursjukhuset. Jag hade vid tillfället med mig en egen hund för rastning och insåg senare att det hade varit bra om ytan inte hade varit så lättillgänglig för besökare utifrån på grund av smittorisker.

Ett annat exempel på att öka användningen i utemiljön är förslaget med en amfiteater. Jag blev mycket förvånad när respondenten föreslog det, eftersom det är en ganska ovanlig idé på ett campusområde. Men jag föll ganska fort för idén, då det är ett mycket konkret sätt att öka användningen. Dessutom är det inte ovanligt att skolor och universitet har samlingsplatser utomhus för stora evenemang i olika utformningar. En amfiteater skulle kunna bli en plats för examensceremonier, föreläsningar och uppträdanden. En utomhusscen skulle naturligtvis medföra mycket skötsel, men det beror också på ambitionsnivån man väljer. En stor scen med tillhörande tekniska detaljer är dyrare både i underhåll och investering, medan en mindre scen, som mest fungerar som en upphöjd plats att tala på skulle kosta mindre. För att genomföra ett sådant här projekt skulle det krävas mycket stort intresse och stort engagemang från många inblandade på campusområdet. Men tanken är väl värd att fundera över!

När detta arbete startades upp fick jag uppfattningen att utemiljön inte används tillräckligt mycket och att det måste förändras. I arbetet har jag lagt fram flera förslag för att öka användningen av utemiljön och för att höja kvalitén. Man bör dock inte glömma bort värdet av den passiva naturupplevelsen. Det faktum att arbetsplatserna är förlagda i en vacker utemiljö och att man har en frodig grönska utanför sitt fönster har större betydelse än vad man tror. Alla de intervjuade och övriga jag träffat under mitt skrivande har verkat trivas väl i sin arbetsmiljö och detta ger ett högt betyg på campusområdet. Det är viktigt att inte glömma bort betydelsen av grönska mellan parkeringen och husen, på väg till lunchen och på väg till ett möte i en annan byggnad. Denna användning minskar stress och får människor att slappna av, även om man inte märker användningen av utemiljön lika tydligt. När man har bestämt sig för att satsa på att höja kvalitén på utemiljön så får man vara beredd på de förändringar som kan komma att ske. Det kan medföra förändrade skötselkostnader och stora investeringar. Men att investera i utemiljön för att öka användningen och höja kvalitén har positiva effekter för människor som arbetar där och därför anser jag att de föreslagna förändringarna bör övervägas, så att de faktiskt genomförs.

Några tankar och upplevelser jag tar med mig från det här arbetet är att det finns ett intresse för att bevara och utveckla utemiljön på campus i Skara. Det är viktigt att alla aktörer på området har en fortsatt god dialog och att man inte ser hinder för utvecklingen. Det intresse som finns måste tas tillvara på. Jag tycker också att området har mycket potential eftersom det ligger i utkanten av staden nu, men inom en period så kommer man att exploatera området runtomkring och då kommer campus att bli alltmer centralt beläget. Nu har man chansen att skapa en god identitet och en vacker utemiljö som sätter campus på kartan för en lång tid framöver. Jag tycker att arbetet har blivit ett bra underlag för ledningen på SLU i Skara, för att de ska kunna fortsätta utveckla utemiljön. Något för campusutvecklingens ledningsgrupp att tänka på är att en sådan här typ av undersökning kan behövas göras om efter ett antal år, beroende på de förändringar som görs i utemiljön och de olika verksamheter som utvecklas på campus. För en fortsatt väl utvecklad utemiljö så kan jag tänka mig att en ny undersökning kan behöva göras inom tio år.

Frågorna som ställdes i början av arbetet har blivit besvarade på så vis att arbetet innehåller flera förslag på åtgärder inom många olika områden, både inom skötsel och förslag på omprojekteringar. Jag har även försökt variera förslagen, så att det finns utrymme både för stora och små förändringar. Efter att ha gjort intervjuer och undersökningar för att få grepp om området, så har arbetet gett upphov till ett antal möjliga förslag till förändringar för att förbättra utemiljön. Det är dock inga särskilt stora ingrepp som krävs och det sammanfattar också mycket av campusområdets status idag. I dagsläget är utemiljön av mycket god kvalitet, används och uppskattas av dess användare. Med relativt små medel så kan man förändra campusområdet till ett mycket attraktivt rekreationsområde och det kan användas i många olika sammanhang.

6.3 Förslag till fortsatta undersökningar

Det finns flera viktiga aspekter i utemiljön på SLU campus i Skara. Den ena är värdet i de stora och uppvuxna träden området. Tänka fortsättningar på det här arbetet kan vara att man lägger upp en trädplan för campusområdet. Där skulle man kunna inventera och artbestämna de befintliga träden och planera för återplantering av nya träd på ett konkret sätt. Man skulle också kunna jämföra fler campusområden i Sverige eller utomlands. Man kan jämföra hur samlade campusområden fungerar, kontra splittrade campusområden. Man skulle också kunna jämföra skötselplaner mellan varandra och fokusera mer på hur man har valt att lägga upp entreprenaderna och skötseln.

Källförteckning

Bengtsson, Rune; Berglund, Karin; Bosch-Willebrand, Ilge; Gustavsson, Eva; Hammer, Mårten; Hermelin-Jungstedt, Inga; Lorentzon, Kenneth; Lökvist, Bengt; Nilsson, Evert; Zetterlind, Henrik & MOVIUM (1989). *Perennboken med växtbeskrivningar*. Stockholm: LTs Förlag.

Berglund, Karin (red.), (1996). *Din trädgård*. Stockholm. Albert Bonniers förlag.

Berntsson, Viveca (red.), (2002). *Stadsplanera- istället för trafikplanera och bebyggelseplanera*. Karlskrona. Boverket.

Borg, Jennie (2000). *Ljus utomhus för trygghet och skönhet i staden*. Gröna Fakta 8/2000.

Boverket (2004). *Park och natur. Planeringsunderlag i tre kommuner*. Karlskrona: Boverket.

Digitala kartbiblioteket (2004). Hemsida [Elektronisk]
<<https://butik.metria.se/digibib/index.php>> Tillgänglig (2008-10-01)

Green Tech Park (2008-09-09). Hemsida. [Elektronisk] <<http://www.gtps.se/index-filer/Page289.htm>> Tillgänglig (2008-10-01)

Höök Patriksson, Kristina (red), (1998). *Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvärden*. Jönköping. Statens Jordbruksverk.

Jansson, Arne (1998). *Vägledning för bättre trädvård*. Stad & Land nr 149.

Jacobsson, Ellen (1991). Skötsel av stadens ängar. *Utemiljö* vol. 5/1991. Gröna Fakta D6.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Langvad, Bjarne (1971). *Våra grönytor- anläggning och skötsel*. Solna: LTs förlag.

Lorentzon, Kenneth & Wembling, Mona(2006). *Vårlökar- användning, skötsel och komposition*. Gröna Fakta 5/2006.

Markkontoret (2006). *Stockholms parkprogram handlingsprogrammet 2005-2009 för utveckling och skötsel av Stockholms parker och natur*. Stockholm: Markkontoret.

Persson, Bengt (red.) (1997). *Blommor och buskar*. Södra Sandby: Blommor och buskar förlag KB. (fjärde upplagan).

Reijer, Pål & Sörensen, Ann-Britt (2007). *Tillgängliga gångar på kyrkogårdar, i parker och bostadsgårdar*. Stad & Land nr 179.

Skara kommun, Samhällsbyggnadskontoret (2005). *Detaljplan för området mellan vårdcentralen och Brogården (Östra delen av kvarteret Sälgen) i Skara tätort, Skara kommun*. [Kartografisk material] Skara. 2005-03-23.

Skara kommun (2008-09-30). Hemsida. [Elektronisk] <<http://www.skara.se/index.php?id=1748>> Tillgänglig(2008-10-01)

SLU, Skara (2008). *Campusutveckling SLU Skara 080430*. Opublicerat arbetsdokument.

SLU- Sveriges Lantbruks Universitet (u.å. a.). Hemsida. [Elektronisk]<<http://www.slu.se/?ID=479>> Tillgänglig (2008-09-03)

SLU- Sveriges Lantbruks Universitet (u.å. b.). Hemsida. [Elektronisk] <<http://www.slu.se/?id=69>> Tillgänglig (2008-09-03)

SLU- Sveriges Lantbruks Universitet (u.å. c.). Hemsida. [Elektronisk] <http://utbildning.slu.se/vara_utbildningar/kandidatoyrkesprogram> Tillgänglig(2008-09-18)

SLU- Sveriges Lantbruks Universitet (u.å. d.). Hemsida. [Elektronisk] <http://utbildning.slu.se/Att_studera_vid_SLU/Studieorter/studieort_alnarp/> Tillgänglig(2008-10-14)

SLU- Sveriges Lantbruks Universitet (u.å. e.). Hemsida. [Elektronisk] <<http://alnarp2.slu.se/svenskpark.html>> Tillgänglig(2008-10-14)

Stenung, Anna Greta (red.) (2002). *Bekämpning i praktiken- jordbruk, trädgård och skogsbruk*. Stockholm: Natur och Kultur/LTs förlag.

Svenska kommunförbundet (1997). *Kommunernas parker 1997*. Stockholm: Kommentus förlag.

Svensson, Sven-Erik & Schroeder, Håkan (1994). Förebygg ogräsen. *Utemiljö*, vol. 2/1994. Gröna Fakta D10.

Tallhage Lönn, Irène (red.) (1994). *Stadens parker och natur*. Karlskrona: Boverket.

Tallhage Lönn, Iréne (red.) (1999). *Gröna områden i planeringen*. Karlskrona: Boverket, Stadsmiljöförvaltningen.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

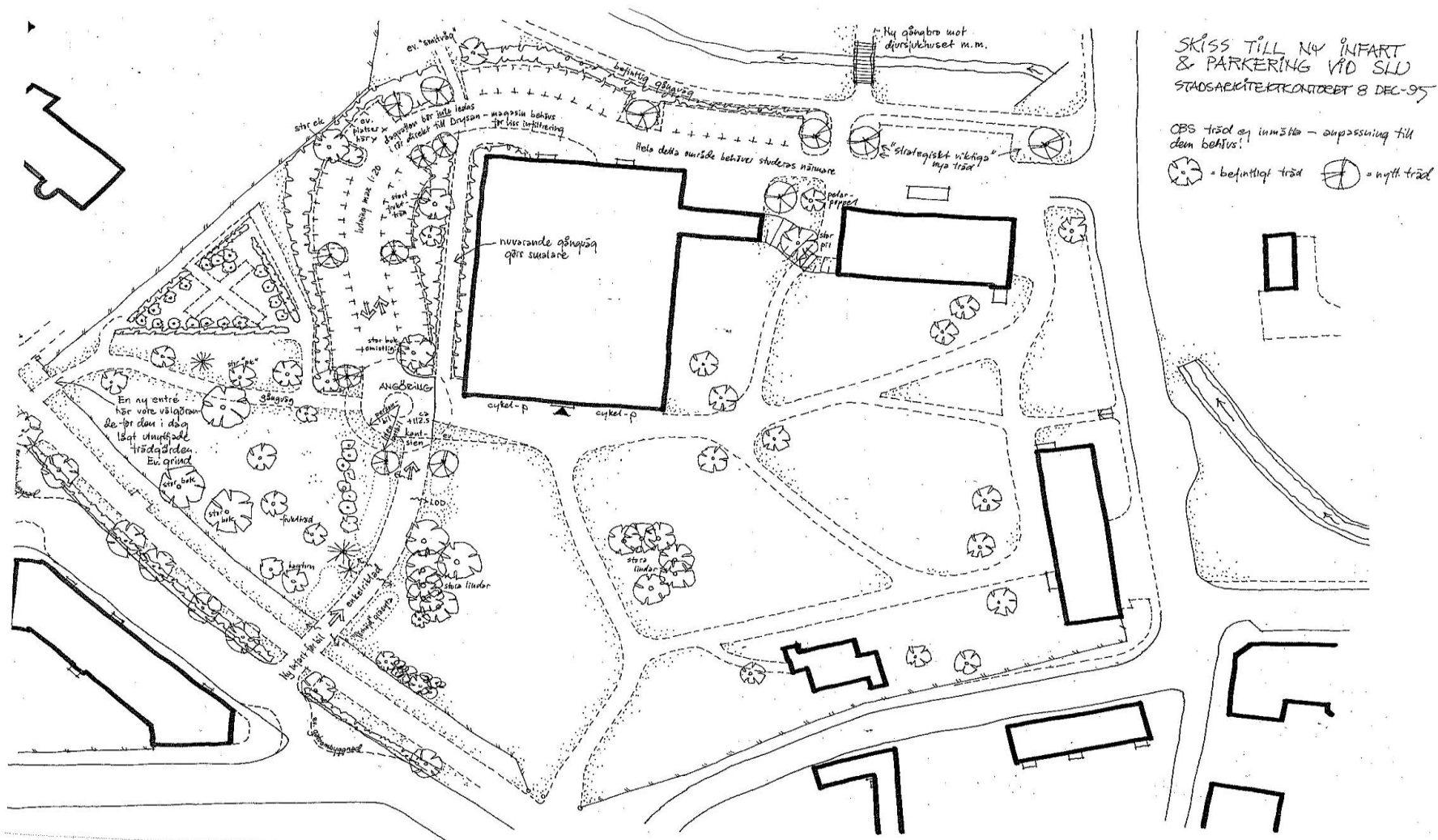
Frågor till intervjuerna

- **Hur använder du främst utemiljön?**
- **Vad tycker du är de bra/positiva sakerna med utemiljön här?**
- **Vad tycker du kan förbättras i utemiljön?**
- **Hur tycker du att entréerna på området fungerar?** Är de tydliga och välkomnande? Kan entréerna förbättras på något sätt? (T.ex. nytt markmaterial, belysning eller planteringar)
- **Hur upplever du belysningen på campus?** Är den bra eller dålig? Behövs det mer belysning under vissa årstider eller vid speciella tider på dygnet? Vad tycker du om själva armaturen? Kan den förändras?
- **Hur tycker du att gångvägarna på området fungerar?** Används de angivna gångarna eller genar man? Är gångarna tillräckligt breda? Sköts gångarna väl? Behövs det fler gångar?
- **Hur upplever du att sittplatserna på området fungerar?** Borde det finnas fler? Används de sittplatser som finns idag? Tycker du att det finns något ställe där man borde ha sittplatser, men där det inte finns idag? Borde det finnas fler flyttbara sittplatser?
- **Hur upplever du planteringarna på området?** Hur tycker du att planteringarna är skötta? Tycker du att man borde ta bort vissa planteringar, t.ex. buskage? (T.ex. för ökad sikt) Tycker du att det borde finnas fler planteringar på området? Om det behövs, vilken typ av plantering? (T.ex. sommarblommor, vårlökar, buskar, perenner)
- **Hur upplever du trafiken på området idag?** Är den störande? Kör folk för fort?
- **Hur upplever du att de gröna ytorna på området används?** Används de mycket eller lite? Vilka ytor används mest? Hur tycker du att de sköts? Bra eller dåligt, varför?
- **Hur upplever du de hårdgjorda ytorna på området?** (t.ex. asfalt- och grusytor) Är de välskötta? Hur fungerar vattenavrinningen? Används de ändamålsenligt? Tycker du att någon av de hårdgjorda ytorna ska byta material eller utseende? Tycker du att det finns gröna ytor som kan omvandlas till hårdgjorda? Eller tvärtom, finns det hårda ytor som borde göras om till gröna ytor?
- **Hur upplever du träden på området?** Behövs det fler eller färre träd på området?
- **Hur upplever du att utemiljön används?** Är det vissa områden som är speciellt populära att röra sig på? Vart går folk ofta? Tycker du att det finns områden som folk borde röra sig mer på, men inte gör idag?
- **Om man fick ½ miljon kronor för upprustning till området, vad skulle du vilja göra då?**
- **Har du något du vill tillägga?**

Tilläggsfrågor till Stadsarkitekt, Östen Andersson

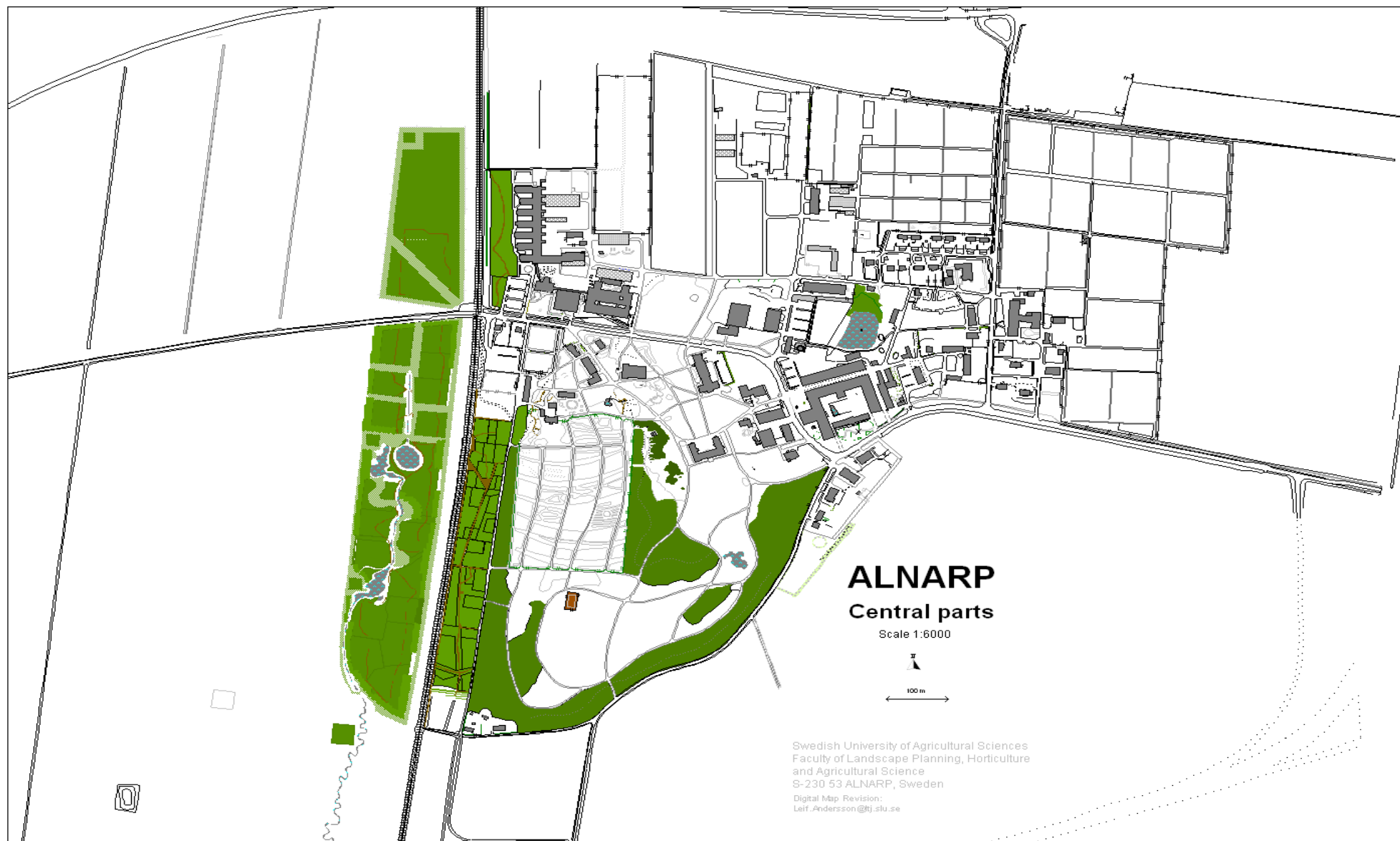
- **Kan du berätta kort om den historiska bakgrunden på området?**
- **Hur fungerar campusområdet i förhållande till övriga staden?**
- **Vad har området för betydelse?**
- **Hur rör sig Skarabor på området?**

Bilaga 2

Skiss över ny infart och parkering vid undervisningshuset, SLU i Skara. Notera undervisningshuset, den stora byggnaden på skissen. Från samhällsbyggnadskontoret, Skara kommun.

Bilaga 3

Karta över campus SLU, Alnarp. Uppdaterad av Leif Andersson, trädgårdstekniker, SLU, Alnarp.

Bilaga 4

Illustrationsplan över östra delen av kvarteret Sälgen, Skara, från Samhällsbyggnadskontoret, Skara kommun. Framtida trafiklösning för området. Del av campusområdet syns nere till höger i bild. Notera de nya rondellerna och gångvägarna under Brogårdsvägen.